

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05 и 71/05-исправка, 101/07 и 65/08),
Влада доноси

СТРАТЕГИЈУ ЗА УПРАВЉАЊЕ МИГРАЦИЈАМА

I УВОД

Управљање миграцијама подразумева уређен систем који сачињавају јасна миграциона политика и планско и организовано управљање миграционим токовима, уз одговарајући допринос регулисању миграција на регионалном и глобалном нивоу.

Планско и организовано управљање миграцијама подразумева праћење спољних и унутрашњих миграционих кретања и спровођење активности које ће довести до подстицања регуларних и сузбијања нерегуларних миграција. Основни елементи система управљања миграцијама су политика виза, интегрисано управљање границом, регулисан боравак странаца, механизми за интеграцију миграната у друштво, укупна заштита својих држављана који се налазе на раду и боравку у иностранству, као и активна политика запошљавања. Предуслов за успешно управљање миграцијама је обезбеђивање ефикасне координације међу институцијама, како централним које су одговорне за креирање политика, тако и оперативним које их спроводе. Поред наведених механизма првенствено усмерених према спољним миграцијама, Република Србија, која се суочава са депопулацијом, у оквиру свеобухватног система за управљање миграцијама посебну пажњу мора да усмери и на унутрашње миграције.

Придруживање Европској унији за Републику Србију представља стратешко опредељење, које подразумева прихватање усвојених европских вредности и стандарда у читавом низу области. Стратешки, правно и институционално уређена област миграција од изузетног је значаја за испуњавање неопходних услова у првом реду за либерализацију визног режима, а затим и за придруживање ЕУ.

II ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ПЛАНИРАЊЕ

У току последње две деценије, социјално-економски систем у Републици Србији трпео је изузетно велика оптерећења. Због сукоба и економског слабљења у региону, смањена је економска продуктивност и обим трговине, повећана је незапосленост, а животни стандард је опао. Привреда Републике Србије је још увек у процесу транзиције и економског реструктурирања. Несигурна економска ситуација коју погоршава светска економска криза, додатно ће отежати положај појединих група миграната а утицаће и на миграционе токове.

Република Србија се суочава са свим врстама миграција: спољашњим и унутрашњим, принудним и добровољним, легалним и илегалним, миграцијама висококвалификованих и неквалификованих радника, имиграцијом и емиграцијом.

Ово намеће већи број различитих а ипак јасно повезаних изазова савременом управљању миграцијама.

Посебан проблем у Републици Србији је велики број избеглица и интерно расељених лица која очекују помоћ у остваривању својих права. У Републици Србији се 18 година после распада Социјалистичке Федеративне Републике Југославије још увек налази око 97.000 регистрованих избеглица. Десет година по успостављању међународне управе на АП Косово и Метохија дефинисане Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација (1999), број интерно расељених лица са АП Косово и Метохија се не смањује и износи око 209.000 регистрованих у Републици Србији ван АП Косово и Метохија. Још око 20.000 интерно расељених лица налази се на територији АП Косово и Метохија. Ново оптерећење за интеграционе капацитете социјалног и економског система у Републици Србији су повратници по споразумима о реадмисији са земљама ЕУ.

Иако је до сада мали број страних држављана затражио азил у Републици Србији (мање од 100 лица од априла 2008. године, када је почела примена Закона о азилу), може се очекивати да ће се овај број повећати у блиској будућности, на шта указује и повећан број тражилаца азила из Исламске Републике Авганистан у последњих неколико месеци. У Републици Србији је у току 2008. године издато 2.226 дозвола за рад страним држављанима. И поред малих могућности за запошљавање имиграната, Република Србија је интересантна за држављане неких земаља региона, као и за држављане земаља афро-азијског подручја. Са приближавањем Републике Србије Европској унији и њеним економским јачањем, може се очекивати и већи број имиграната.

Најбројнија група миграната састављена је од лица српског порекла која чине дијаспору. Процењује се да српска дијаспора обухвата између 2,5 и 4,5 милиона људи, што укључује и другу и трећу генерацију миграната српског порекла са врло ограниченим везама са својом „домовином”. Укључивање дијаспоре у подстицање економског развоја Републике Србије (кроз продуктивне инвестиције или пренос знања и вештина) није једноставан задатак и захтеваће знатне напоре у дужем временском периоду како би се повратило поверење у политичке и економске институције Републике Србије.

Република Србија је закорачила у дубоку демографску старост, што значи и депопулацију (просечна старост становника је 40,7 година, чиме Република Србија спада у пет земаља са најстаријим становништвом на свету). Континуирано смањивање релативног удела младог становништва (0-19 година) у укупној популацији и пораст броја старих (60 и више година), уједно значи и смањивање броја активног, радно способног становништва, које треба да обезбеди издржавање све већег броја радно неспособног (старог) становништва.

Лоша материјална и социјална ситуација младих, непостојање адекватне инфраструктуре, спорост реформи у друштву и ограниченост слободе кретања у региону доприносе стварању ксенофобије. С друге стране, оваква ситуација утиче и на појаву велике заинтересованости код младих не само ка покретљивости из мањих средина у веће и према другим државама у циљу образовања, културне размене, туризма, међународне сарадње, него и ради сталне промене боравка.

Истовремено Република Србија тежи што брже прикључењу Европској унији. Влада је поставила као највећи приоритет интеграције у ЕУ кроз процес

стабилизације и придруживања, како би добила статус земље кандидата за прикључење ЕУ. Поред тога, Влада се обавезала да ће усвојити и у потпуности применити све потребне мере за остваривање тог циља што је и предвиђено различитим споразумима закљученим између Републике Србије и ЕУ. У најкраћем периоду, највећи приоритет у области миграција је спровођење Мапе пута Европске уније за либерализацију визног режима са Републиком Србијом из маја 2008. године. Мапа пута предвиђа постепен процес либерализације визног режима у замену за добро дефинисан напредак у области безбедности докумената, илегалних миграција, јавног реда и безбедности, питања спољних послова повезаних са кретањем лица, као и ефективну примену споразума о реадмисији и визним олакшицама. Између осталог то захтева и увођење биометријских путних исправа, нових законских прописа и инфраструктуре у области управљања границама, спровођење Закона о азилу, као и Закона о уласку и боравку страних држављана, усвајање Стратегије за интеграцију повратника по основу Споразума о реадмисији, као и успостављање механизма за праћење миграционих токова.

У оквиру принципа, приоритета и услова садржаних у Европском партнерству са Републиком Србијом нарочита пажња је посвећена визном режиму, интегрисаном управљању границом, илегалним миграцијама, избеглим, интерно расељеним лицима и азилантима.

Идентична питања рефлектују се и у Споразуму о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране (ратификованог од стране Народне скупштине у септембру 2008. године), који истиче будуће обавезе у области међународне сарадње (по питању илегалних миграција, управљања границама, реадмисије, визног режима, азила итд.) са ЕУ и земљама у окружењу.

Конкретне смернице за програмирање средстава из Инструмента за предприступну помоћ (ИПА), које су дефинисане у Вишегодишњем индикативном планском документу (МИПД) 2008-2010 који утврђује стратешке приоритете, циљеве и специфична деловања која треба предузети у овом трогодишњем периоду, осим мера које су дефинисане у Мапи пута за либерализацију визног режима, изричито налаже даље усклађивање политике Републике Србије у области азила, миграција и визног режима са правним тековинама ЕУ, као и усвајање Стратегије за управљање миграцијама која укључује све релевантне заинтересоване стране. Коначно, циљ формулисања и усвајања Стратегије за управљање миграцијама потврђен је и усвојен као „краткорочни приоритет” у октобру 2008. године од стране Владе у Поглављу 3.24.2 Националног плана за интеграцију који даје нацрт свеобухватног плана рада Републике Србије за будуће европске интеграције.

Република Србија мора да изради јасну и кохерентну стратегију за управљање миграцијама, као и институционални оквир који би дао подстицај за доследно спровођење миграционе политике. Тренутно, управљање миграцијама у Републици Србији је и даље изразито разједињено. У свом последњем Извештају о напретку Републике Србије из октобра 2008. године Европска комисија је проценила напредак Републике Србије у овој области као „умерен” упркос бројним новим законима и прописима усвојеним у току протеклих 12 месеци.

Закључком Владе 05 Број: 27-5560/2008-1 од 11. децембра 2008. године, Комесаријат за избеглице је одређен да у сарадњи са надлежним министарствима припреми Предлог стратегије за управљање миграцијама.

У фебруару 2009. године, Влада је основала Координационо тело за праћење и управљање миграцијама састављено од министара који су у оквиру свога ресора надлежни за поједине аспекте миграција. Комесаријат за избеглице је одређен да обавља стручне, оперативне и административно-техничке послове за Координационо тело.

III МИСИЈА И ВРЕДНОСТИ

Република Србија ће управљати миграцијама на свеобухватан начин, уз поштовање европских стандарда и примену правних тековина ЕУ у области миграција, уз истовремено уважавање сопствених специфичности, како би их претворила у позитивну снагу за даљи економски и социјални развој земље, као и у обострано корисну снагу како за земље порекла, тако и за земље одредишта.

Вредности на којима ће се темељити управљање миграцијама биће:

- сигурност државних граница и грађана;
- поштовање људских права свих миграната;
- олакшавање интеграције угрожених категорија миграната у друштво;
- развијена међународна сарадња како са земљама у региону, тако и шире;
- недискриминација;
- олакшавање спајања породице;
- уважавање потреба свих заинтересованих страна.

IV АНАЛИЗА СИТУАЦИЈЕ

1. Стратегије, декларације, закони

Национални план за интеграцију Републике Србије у Европску унију

У поглављу 3.24.2. „Контрола миграција” стоји да је полазећи од чињенице да миграције представљају глобални феномен чији утицај и последице превазилазе националне оквире, Република Србија опредељена да у свом сегменту буде део европске политике и стратегије управљања миграционим токовима. То се реализује како у изради нових законских решења, тако и кроз сарадњу са свим релевантим међународним субјектима. Један од краткорочних приоритета зацртан планом је „израда и усвајање Стратегије за управљање миграцијама”.

Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 11/06)

Влада је усвојила Стратегију у јануару 2006. године. По усвајању Стратегије утврђен је и Акциони план за спровођење Стратегије и израђене су и функционалне стратегије, којима су дефинисане области од заједничког интереса за све граничне службе (гранична полиција, царина и инспекцијске службе – ветеринарска и

фитосанитарна). Функционална стратегија донета је у области заједничке обуке, инфраструктуре, опреме и ИТ и телекомуникационих система.

Стратегија интегрисаног управљања границом Републике Србије одређује и дугорочне циљеве који се односе на побољшање сарадње унутар и између граничних служби које имају овлашћења на државној граници, као и међународне сарадње, са циљем остваривања ефикаснијег и ефективнијег начина управљања границама.

Национална стратегија запошљавања за период 2005-2010 (Закључак Владе 05 Број: 11-2291/2005 од 14. априла 2005. године)

Стратегијом су, између осталог, предвиђене посебне мере запошљавања избеглица, ИРЛ, повратника по основу споразума о реадмисији, а препозната је и улога политике активног запошљавања у управљању миграцијама. Повећање запослености и постепено и дугорочно отклањање економских и социјалних узрока умањиће мотивацију грађана Републике Србије, посебно младих, за одлазак на рад и боравак у иностранство. Стога је у циљу спровођења Стратегије усвојен Национални акциони план запошљавања којим су дефинисани приоритети, циљеви, задаци, средства и надлежности за остваривање политике запошљавања у 2009. години. Такође, усвајањем програма активне политике запошљавања за 2009. годину и других докумената који се ослањају на Стратегију допринеће се смањивању притисака на радне миграције и бољем управљању миграцијама.

Национална стратегија за младе („Службени гласник РС”, број 55/08)

Стратегијом је предвиђен низ мера које директно или индиректно могу утицати на миграционе токове младих, као што су повећање професионалне и просторне покретљивости младих, повећана доступност различитих садржаја младима, посебно у мањим и сиромашнијим срединама, повећан ниво информисаности младих о избору занимања, могућностима запошљавања и перспективе на тржишту рада, остваривање мобилности и др.

Стратегија борбе против трговине људима у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 111/2006)

Стратешки циљеви Републике Србије у борби против трговине људима груписани су у више области: институционални оквир, превенција, помоћ, заштита и реинтеграција жртава, међународна сарадња и праћење и оцењивање резултата.

Успостављен је механизам за координацију активности и креирање политике борбе против трговине људима. Овај механизам се састоји из два нивоа, *централно-стратешког* у који спадају Савет за борбу против трговине људима, Координатор за борбу против трговине људима и Републички тим за борбу против трговине људима и *оперативног* у који спадају правосудни органи, полиција и Служба за координацију заштите жртава трговине људима. Значајну подршку на оперативном нивоу пружају специјализоване невладине организације и међународне организације.

Имајући у виду стандарде заштите жртава трговине људима, 2004. године Министарство унутрашњих послова донело је Инструкцију о условима одобрења привременог боравка страним држављанима жртвама трговине људима.

Стратегија супротстављања илегалним миграцијама у Републици Србији за период 2009-2014 године („Службени гласник РС”, број 25/09)

Стратегијом је предвиђено развијање капацитета и способности субјеката који стварају и развијају Стратегију, сарадње са партнерима и осталим заинтересованим странама, методологије супротстављање илегалним миграцијама, система мера према различитим категоријама илегалних миграната и успостављање националног концепта супротстављања илегалним миграцијама.

Национална стратегија за решавање питања избеглих и интерно расељених лица (Закључак Владе Републике Србије 05 Број: 02-7778/2002-01 од 30. маја 2002. године)

Стратегија предвиђа два основна правца за решавање питања избеглих и ИРЛ. Први и уједно најпожељнији јесте стварање услова за повратак у место претходног пребивалишта. Други се односи на спровођење различитих програма намењених стварању услова за интеграцију избеглица из бивших република СФРЈ и побољшање услова живота интерно расељених лица са АП Косово и Метохија док су у расељеништву.

Стратегија реинтеграције повратника по основу споразума о реадмисији („Службени гласник РС”, број 15/09)

Стратегија обухвата следеће области: стварање институционалног оквира за реинтеграцију повратника, стварање услова за њихов примарни прихват и подизање капацитета локалних заједница за њихову реинтеграцију у друштво. Стратегија предвиђа низ мера, између осталих: информисање повратника о томе где, како и коме могу да се обратe за помоћ; прибављање личних докумената; нострификацију диплома; отварање одељења у школама за потребе деце повратника за учење језика; смештај; запошљавање; укључивање у социјалну заштиту и здравствену заштиту. У складу са Стратегијом и потребама, држава ће сходно својим финансијским могућностима, издвојити одговарајућа буџетска средства за њену реализацију.

Стратегија за унапређивање положаја Рома у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 27/09)

Стратегија поставља основе за унапређивање положаја Рома у Републици Србији и смањење разлике између ромске популације и осталог становништва. Овим документом ствара се основа за идентификовање и примену мера афирмативне акције, пре свега у областима образовања, здравља, запошљавања и становања. Између осталих, Стратегија уређује положај Рома међу интерно расељеним становништвом и међу повратницима по основу споразума о реадмисији, будући да је од укупног броја до сада враћених по овим споразумима најмање 65% припадника ромске националне мањине. Стратегија се бави и питањима уклањања потешкоћа у прибављању личних докумената.

Стратегија развоја званичне статистике у Републици Србији у периоду од 2009. до 2012. године („Службени гласник РС”, број 7/09)

У оквиру Стратегије дефинисана је обавеза Републичког завода за статистику да спроводи редовно годишње истраживање о унутрашњим миграцијама, као и да успостави редовно годишње истраживање спољних миграција почев од 2012. године, при чему ће се истраживање спољних миграција заснивати на резултатима Пописа становништва, домаћинства и станова 2011. године и на базама података добијених од Министарства унутрашњих послова.

Декларација Регионалне министарске конференције о решавању избегличко-расељеничких питања (Сарајевска декларација), потписана 31. јануара 2005. године

Ради коначног решавања избегличког проблема у региону и остваривања и заштите људских права и слобода избеглица предвиђених релевантним документима, у оквиру регионалног процеса који су иницирали Европска комисија, Организација за безбедност и сарадњу (ОЕБС) и Високи комесаријат УН за избеглице, Србија и Црна Гора, Босна и Херцеговина и Република Хрватска потписале су 31. јануара 2005. године Сарајевску декларацију, са намером да се избеглички проблем на простору бивше СФРЈ затвори до краја 2006. године. Упркос значајним уложеним напорима, до решења се није дошло због различитих ставова земаља потписница о начину коначног решавања избегличког питања у региону. Неопходна је сарадња свих држава региона и пре свега политичка воља за решавање свих отворених питања, уз пуно поштовање индивидуалних људских права избеглица и активно учешће свих међународних организација укључених у овај процес.

Декларација о проглашењу односа између отаџбине и расејања односом од највећег државног и националног интереса („Службени гласник РС”, број 86/06)

На иницијативу Министарства за дијаспору Влада је Декларацијом прогласила однос између отаџбине и расејања, односом од највећег државног и националног интереса и уједно се обавезала да ће посветити озбиљну пажњу сваком предлогу или захтеву ради остварења потреба и интереса људи из расејања у отаџбини.

Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08)

Овим законом регулисано је, између осталог, издавање виза. Визе издају дипломатска или конзуларна представништва Републике Србије.

Према Закону постоји четири врсте виза: аеродромска транзитна виза, транзитна виза, виза за краћи боравак и виза за привремени боравак.

Законом о странцима регулисан је и боравак странаца. Боравак странца, у смислу овог закона је боравак до 90 дана, привремени боравак и стално настањење.

Незаконитим боравком у Републици Србији сматра се боравак на њеној територији без визе, одобрења боравка или другог законског основа.

Законом о странцима регулисан је и боравак странаца у Прихватилишту за странце, као и принудно удаљење.

Поред осталих евиденција, у складу са чланом 78. овог закона, воде се евиденције страних путних исправа употребљених за улазак и излазак из Републике Србије, странаца који су у транзиту преко територије Републике Србије, виза издатих на граничном прелазу, одбијених захтева за издавање визе на граничном прелазу, издатих виза и одбијених захтева за издавање визе.

Израда подзаконских аката за спровођење Закона је у току.

Закон о заштити државне границе („Службени гласник РС”, број 97/08)

Циљеви заштите државне границе су: обезбеђење неповредивости државне границе, спречавање и откривање кажњивих дела и откривање и проналазак починилаца тих дела, заштита живота и здравља људи и животне средине, и спречавање илегалне миграције.

У складу са Законом послове граничне контроле и обезбеђења државне границе врши министарство надлежно за унутрашње послове и други органи државне управе у складу са надлежностима утврђеним законом. Гранична контрола је контрола лица и путних исправа, контрола превозног средства и контрола ствари која се врши на подручју граничног прелазу у вези са намераваним преласком државне границе или непосредно након што је извршен прелазак државне границе и друга контрола промета лица, робе, услуга, превозних средстава, животиња и биља преко државне границе одређена законом.

Закон о заштити државне границе усаглашен је са европским стандардима.

Применом овог закона у Републици Србији успоставиће се ефикасан систем заштите државне границе, висок стандард контроле и уређена сарадња свих органа који у том поступку учествују.

Закон о личној карти („Службени гласник РС”, број 62/06) и Закон о путним исправама („Службени гласник РС”, бр. 90/07 и 116/08)

Сетом ових закона створене су нормативне претпоставке за увођење нових, безбедних докумената грађана који гарантују поузданост података садржаних у тим документима и обезбеђују брзу и поуздану идентификацију. Уношење биометријских података допринеће већој правној сигурности у коришћењу и безбедности путних исправа, који су у складу са европским стандардима - препорукама и директивама Европске уније из 2004. и 2006. године, којима се регулише садржај и изглед обавезног електронског пасоша и са стандардима Међународне организације цивилног ваздухопловства – ИЦАО, по којима све државе до априла 2010. године треба да уведу путне исправе са интегрисаном сликом и са машински читљивом зоном која мора бити по ИЦАО стандарду. Законом о путним исправама предвиђена је прекршајна одговорност за држављане Републике Србије уз могуће изрицање заштитне мере одузимања издате путне исправе уколико лице поседује више од једне путне исправе исте врсте, уколико своју путну исправу да другом на послугу или се туђом путном исправом послужи као својом, уколико је давањем неистинитих података лице исходвало од надлежног органа издавање путне исправе и њоме се послужило, као и у случају да лице без одлагања не пријави нестанак путне исправе или пак њено проналажење.

Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС”, број 36/09)

Овим законом уведен је Национални акциони план запошљавања (Акциони план) као основни инструмент планирања активне политике запошљавања. Овај закон садржи и одредбе које регулишу поступак запошљавања држављана Републике Србије у иностранству.

Предложеним законом уређују се и евиденције у области запошљавања.

Закон о заштити грађана Савезне Републике Југославије на раду у иностранству („Службени лист СРЈ”, бр. 24/98 и „Службени гласник РС”, бр. 101/05 и 36/09)

Овај закон, између осталог, регулише заштиту запослених у поступку упућивања на рад у иностранство.

Закон о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/78 и 64/89, „Службени лист СРЈ”, бр. 42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, број 101/05)

Закон је донет 1978. године и на снази је до доношења новог закона. Припрема и израда новог закона предвиђа се у 2010. години.

Страни држављанин може засновати радни однос ако има одобрење за стално настањење, односно за привремени боравак у Републици Србији (тада СФРЈ) и ако добије одобрење за заснивање радног односа.

Закон о раду („Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05 и 54/09)

Одредбе овог закона примењују се и на запослене стране држављане и лица без држављанства која раде код послодавца на територији Републике Србије, тако да су страни држављани у погледу права, обавеза и одговорности из радног односа изједначени са домаћим држављанима, ако законом није друкчије одређено.

Закон о амнестији („Службени гласник РС”, број 33/06)

Залагањем Министарства за дијаспору донет је Закон ради решавања бројних нагомиланих захтева за обуставу кривичног гоњења и осуда због неодазивања на војни позив. Закон је од изузетног значаја за дијаспору.

Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 90/07)

У закон су уграђена нова решења која подразумевају лакше и брже стицање српског држављанства. Процедура је нарочито поједностављена и олакшана за избеглице из бивших република СФРЈ.

Закон о матичним књигама („Службени гласник РС”, број 20/09)

Област матичних књига, као основних службених евиденција о личном статусу грађана, уређује Закон о матичним књигама који је ступио на снагу 27. марта 2009. године, а почеће да се примењује по истеку девет месеци од дана ступања на снагу.

Закон о матичним књигама на целовит начин уређује област матичних књига и обезбеђује њихову једнообразност и аутентичност у складу са важећим европским стандардима и принципима садржаним у обавезујућим међународним актима. Овим законом се, између осталог, уређује упис чињенице рођења, закључења брака и смрти у матичне књиге, и то како оне настале на територији Републике Србије, тако и оне које су настале у иностранству, а односе се на држављане Републике Србије. Закон садржи низ новина које ће обезбедити значајан напредак у задовољавању права грађана, уз истовремено обезбеђење општег интереса, с обзиром да су матичне књиге предуслов свих других службених евиденција. Између осталог, Закон прописује вођење другог примерка матичних књига искључиво применом електронских средстава за обраду и складиштење података, као и успостављање информационог система – превођењем матичних књига у електронски облик, чиме ће се створити предуслови за издавање извода из матичних књига без обзира код ког органа се то захтева, што ће са аспекта унутрашњих миграција значајно олакшати остваривање права грађана у овој области.

Потребно је поменути да се до почетка примене овог закона примењују Закон о основним подацима за матичне књиге из 1973. године и Закон о матичним књигама из 1990. године.

Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 и 107/05)

Овим законом препозната су, између осталих, кривична дела недозвољеног преласка државне границе и кријумчарења људи, фалсификовања исправа, навођења на оверавање неистинитог садржаја, као и трговине људима.

Закон о азилу („Службени гласник РС”, број 109/07)

Лица која пред овлашћеним полицијским службеником МУП, уз пружање ваљаног образложења за свој незаконит улазак и боравак, без одлагања поднесу захтев за добијање азила, изузета су од прекршајне одговорности због нарушавања режима законитог уласка и боравка у земљи.

Законом је предвиђена институција азила са надлежном организационом јединицом МУП која ће спроводити поступак одлучивања по захтеву за азил, тело Владе у виду Комисије за азил које се у поступак укључује у другом степену и Центар за азил (за смештај лица која траже азил) у саставу Комесаријата за избеглице као посебне организације.

У складу са одредбама члана 67. Закона, министар надлежан за социјалну политику и министар надлежан за здравље донели су одговарајуће правилнике о обезбеђивању социјалне помоћи за лица која траже, односно којима је одобрен азил, као и о здравственим прегледима који се обављају приликом пријема у Центар за азил.

Закон о избеглицама („Службени гласник РС”, број 18/92, „Службени лист СРЈ”, број 42/02 и „Службени гласник РС”, бр. 45/02)

Статус, положај и права избеглица са подручја република бивше СФРЈ у Републици Србији уређени су Законом о избеглицама и Уредбом о збрињавању

избеглица („Службени гласник РС”, бр. 20/92, 70/93, 105/93, 8/94, 22/94, 34/95 и 36/04)

У складу са Законом, избеглички статус може бити признат једино избеглицама које су дошле са територије неке од република бивше СФРЈ.

Избеглицама је обезбеђен прихват, привремени смештај и помоћ у исхрани, одговарајућа здравствена заштита и одређена права из социјалне заштите. У складу са Законом о избеглицама, лица у овом статусу имају право на запошљавање и школовање у складу са законом.

Закон о потврђивању Споразума о питањима сукцесије („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 6/02)

Прилогом Г овог споразума штите се приватна својина и стечена права грађана или других правних лица СФРЈ од стране држава сукцесора бивше СФРЈ.

Према овом споразуму, права на покретну и непокретну имовину која се налази на територији државе сукцесора и на коју су грађани или друга правна лица имали право на дан 31. децембра 1990. године биће призната, заштићена и враћена у првобитно стање од стране те државе у складу са утврђеним стандардима, нормама међународног права, и то независно од националности, држављанства, боравишта или пребивалишта таквих лица.

Члан 6. Прилога Г Споразума предвиђа да ће се домаће законодавство сваке од држава сукцесора које се односи на „станарско право” примењивати једнако на лица која су била држављани СФРЈ и која су имала таква права без дискриминације по било ком основу, као што је пол, раса, боја, језик, религија, политичко или друго мишљење, национално или друштвено порекло, припадност националним мањинама, имовно стање, рођење или други статус.

Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 62/03, 64/03, 58/04, 62/04, 79/05 и 101/05), **Закон о основној школи** („Службени гласник РС“ бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 66/94, 22/02, 62/03 и 101/05), **Закон о средњој школи** („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 24/96, 23/02, 25/02, 62/03, 64/03 и 101/05) и **Закон о високом образовању** („Службени гласник РС”, бр. 76/05, 100/07 и 97/08)

Овим сетом закона регулишу се питања од значаја за образовање држављана Републике Србије у иностранству и страних држављана и лица без држављанства у Републици Србији.

Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС”, број 107/05)

Овим законом регулисана је здравствена заштита страних држављана, лица без држављанства и лица којима је признат статус избеглице или одобрен азил у складу са међународним и домаћим законодавством, који су стално настањени или привремено бораве у Републици Србији, или који пролазе преко њене територије.

2. Институционални оквир

Институционални оквир за развој миграционе политике дефинисан је у складу са надлежностима и задужењима која министарства и републички органи

имају у области миграција у оквиру Закона о министарствима, других закона и одговарајућих нормативних аката и стратегија.

Министарство унутрашњих послова задужено је за:

- безбедност државне границе;
- контролу преласка границе робе и лица и кретања и боравка у граничном појасу;
- боравак странаца;
- држављанство;
- пребивалиште и боравиште грађана;
- личне карте;
- путне исправе;
- међународну помоћ и друге облике међународне сарадње у области унутрашњих послова, укључујући и реадмисију;
- илегалне миграције;
- азил;
- обучавање кадрова;
- управно решавање у другостепеном поступку по основу прописа о избеглицама;

Министар унутрашњих послова председава Саветом за борбу против трговине људима.

Министарство спољних послова задужено је за :

- издавање виза путем дипломатско-конзуларне мреже;
- издавање бесплатних путних докумената српским држављанима-жртвама трговине људима који су спашени у иностранству;
- заштиту права и интереса Републике Србије, њених држављана и правних лица у иностранству.

Министарство за Косово и Метохију задужено је за:

- сарадњу с Комесаријатом за избеглице у делу који се односи на интерно расељена лица;
- одрживи повратак и опстанак интерно расељених у АП Косово и Метохија;
- остваривање и заштиту права повратника у АП Косово и Метохија;
- одржавање сталних међународних контаката са учесницима у међународном преговарачком процесу о одређивању будућег статуса АП Косово и Метохија.

Министарство за људска и мањинска права задужено је за:

- обављање послова који се односе на заштиту и унапређење људских и мањинских права, посебно права угрожених мигрантских група, као што су избегла и расељена лица, повратници по споразумима о реадмисији и азиланти;

- праћење, надзор и усклађивање државног правног оквира са међународним уговорима и другим међународноправним актима у вези са људским и мањинским правима;
- координацију рада државних институција у области заштите људских права;
- координацију и сарадњу са ресорним министарствима у циљу иницирања, израде и реализовања оперативних мера за имплементацију Стратегије за унапређење положаја Рома у Републици Србији и пратећих акционих планова;
- пружање помоћи угроженим мигрантским категоријама становништва, посебно када се ради о повратницима који се у земљу враћају на основу закључених споразума о реадмисији;
- обављање послова који се односе на антидискриминациону политику, нарочито када су у питању угрожене мигрантске групе, као што су избегла и расељена лица, повратници по споразумима о реадмисији и азиланти;
- обављање послова из области људских и мањинских права у вези са закљученим Споразумом о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, пуноправном чланству у Европској унији и послове везане за европске интеграције.

Министарство економије и регионалног развоја задужено је за:

- запошљавање у земљи и иностранству;
- упућивање незапослених грађана на рад у иностранство;
- праћење стања и кретања на тржишту рада у земљи и иностранству;
- евиденције у области запошљавања;
- унапређење и подстицање запошљавања;
- стратегију, програм и мере активне и пасивне политике запошљавања;
- предлагање и праћење спровођења стратегија у области миграција на тржишту рада;
- учествовање у припреми, закључивању и примени међународних уговора о социјалном осигурању;
- закључивање уговора о запошљавању са иностраним послодавцима и других уговора у вези запошљавања;
- сарадњу са међународним, иностраним и домаћим органима и организацијама у области рада и запошљавања;
- усаглашавање са европским законодавством и стандардима из области запошљавања и праћење примене међународних конвенција.

Министарство за дијаспору задужено је за:

- положај држављана Републике Србије који живе изван Републике Србије;
- побољшавање услова за остварење бирачког права држављана Републике Србије који живе у иностранству;
- побољшање веза исељеника, држављана Републике Србије, који живе у иностранству и њихових организација са Републиком Србијом;

- информисање исељеника, држављана Републике Србије у иностранству, о политици Републике Србије;
- стварање услова за укључивање исељеника, лица српског порекла и држављана Републике Србије који живе у иностранству у политички, економски и културни живот Републике Србије и њихов повратак у Републику Србију.

Министарство рада и социјалне политике задужено је за:

- остваривање права из радног односа радника привремено запослених у иностранству;
- заштиту грађана запослених у иностранству;
- закључивање споразума о упућивању запослених на рад у иностранство и упућивање запослених на привремени рад у иностранство;
- закључивање споразума о социјалном осигурању;
- популациону политику;
- остваривање права и интеграцију избеглих и расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, ромског становништва и других социјално угрожених група.

Министарство просвете задужено је за:

- допунско образовање деце домаћих држављана у иностранству;
- нострификацију и еквиваленцију јавних исправа стечених у иностранству.

Комесаријат за избеглице задужен је за:

- утврђивање статуса избеглице и вођење евиденције избеглих и интерно расељених лица;
- збрињавање избеглица и ИРЛ;
- усклађивање пружања помоћи од стране других органа и организација у земљи и иностранству;
- обезбеђивање помоћи избеглицама у процесу повратка и реинтеграције;
- покретање иницијатива за тражење међународне помоћи од стране УН и других међународних организација;
- обезбеђивање смештаја тражиоцима азила у центру/има за азил, руковођење центром/има и доношење подзаконских аката који се тичу смештаја у центру/има;
- обезбеђивање примарног смештаја у пренамењеним колективним центрима за повратнике по основу споразума о реадмисији;
- збрињавање и заштиту права интерно расељених лица;
- обављање стручних, оперативних и административно-техничких послова за Координационо тело за праћење и управљање миграцијама.

Комесар за избеглице председава Комисијом за координацију процеса трајне интеграције избеглица.

Републички завод за статистику задужен је за:

- израђивање методологије, прикупљање, обраду, статистичку анализу и објављивање статистичких података;
- припремање и доношење јединствених статистичких стандарда;
- сарадњу и стручну координацију са органима и организацијама овлашћеним за вршење статистичких истраживања;
- сарадњу са међународним организацијама ради стандардизације и обезбеђивања упоредивости.

Савет за интеграцију повратника по основу споразума о реадмисији задужен је за:

- разматрање и предлагање мера и активности за реализацију прихвата, збрињавања и интеграцију повратника;
- пружање подршке утврђивању и реализацији мера на нивоу локалне самоуправе за помоћ повратницима, у складу са могућностима и потребама локалне заједнице;
- предлагање успостављања оквира у којем се одвија дијалог између држава о питањима заштите и остваривања права миграната и проблема илегалне миграције;
- праћење спровођења утврђених мера и давање предлога и мишљења о другим питањима из надлежности Владе.

Координационо тело за праћење и управљање миграцијама задужено је за:

- усмеравање рада министарстава и посебних организација ради дефинисања циљева и приоритета миграционе политике;
- усмеравање рада министарстава и посебних организација ради праћења и управљања миграцијама.

Савет за борбу против трговине људима задужен је за:

- координацију националне и регионалне активности за борбу против трговине људима;
- разматрање извештаја релевантних тела међународне заједнице о трговини људима;
- заузимање ставова и предлагање мера за спровођење препорука од стране међународних тела.

3. Стање у сектору миграција

3.1. Визна политика

Према расположивим подацима Министарства спољних послова, у 2008. години издато је 60.000 виза страним држављанима. Наведени податак односи се како на визе издате на основу дискреционог права дипломатско-конзуларних представништава, тако и на визе издате на основу претходне процедуре провере

у сарадњи са Министарством унутрашњих послова која је предвиђена за држављане држава високог миграционог ризика.

Од укупног броја, у дипломатско-конзуларним представништвима Републике Србије у Републици Турској издато је 30.330 виза, и то за транзит преко територије Републике Србије у највећем броју случајева. Држављанима Руске Федерације и Украјине издато је 9.357 виза, док се преостали број издатих виза односи на држављане свих осталих држава заједно, као и на држављане већ наведених земаља који су захтеве за издавање визе подносили у трећим земљама.

Визни режим

Надлежни органи Републике Србије су у протеклих неколико година учинили значајне кораке у циљу хармонизације визног режима Републике Србије са визним режимом ЕУ укидањем виза за држављане ЕУ и осталих развијених земаља и, истовремено, увођењем виза једном броју афричких и азијских земаља одакле се традиционално регрутује највећи број нелегалних миграната. Закључено је и више билатералних споразума о укидању виза за носиоце дипломатских и службених пасоша са државама ЕУ, као и Споразум између Републике Србије и Европске заједнице о олакшаној процедури за издавање виза („Службени гласник РС-Међународни уговори”, број 103/07).

На седници одржаној 29. маја 2003. године, Савет министара Србије и Црне Горе донео је Одлуку о укидању виза за улазак и боравак у СЦГ, до 90 дана, на све врсте путних исправа, за грађане Савезне Републике Немачке, Републике Француске, Републике Италије, Краљевине Холандије, Краљевине Белгије, Великог Војводства Луксембург, Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске, Ирске, Краљевине Шпаније, Републике Португал, Републике Грчке, Краљевине Данске, Краљевине Шведске, Републике Финске, Републике Аустрије, Швајцарске Конфедерације, Краљевине Норвешке, Републике Исланд, Кнежевине Монако, Кнежевине Лихтенштајн, Ватикана, Кнежевине Андора, Републике Сан Марино, Државе Израел, Републике Кипра, Републике Малте, Чешке Републике, Словачке Републике, Републике Пољске, Републике Словеније, Републике Литваније, Републике Летоније, Републике Естоније, Републике Хрватске, Сједињених Америчких Држава, Канаде, Републике Сингапур, Републике Кореје, Аустралије и Новог Зеланда. Након проглашења независности од стране Црне Горе, Република Србија је у потпуности наставила са применом неведене одлуке. На основу одлука Владе и раније закључених споразума, визе нису потребне ни држављанима Плуринационалне државе Боливије, Републике Бугарске, Јапана, Сједињених Мексичких Држава, Републике Мађарске и Румуније, док на реципрочној основи безвизни режим важи са Републиком Аргентином, Републиком Белорусијом, Босном и Херцеговином, Црном Гором, Републиком Чиле, Републиком Костарика, Републиком Кубом, Републиком Македонијом, Републиком Корејом, Републиком Сејшели и Републиком Тунис.

Ступањем на снагу јединственог Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о олакшаној процедури за издавање виза, 1. јануара 2008. године укинута је обавеза поседовања шенгенске визе за носиоце дипломатских

пасоша Републике Србије, за све земље ЕУ које у потпуности примењују шенгенске правне тековине. Истовремено, у складу са чланом 13. став 2. наведеног споразума, одредбе билатералних споразума између појединачних држава чланица ЕУ и Републике Србије потписани пре 1. јануара 2007. године који предвиђају безвизни режим за носиоце службених пасоша остаће на снази још 5 година након ступања овог споразума на снагу, уз право држава чланица у питању и Републике Србије да укину или суспендују ове билатералне споразуме током датог периода од 5 година. Републике Србија је до сада закључила билатералне споразуме о укидању виза на дипломатске и службене пасоше са следећим државама-чланицама ЕУ: Републиком Аустријом, Републиком Грчком, земљама Бенелукса, Републиком Бугарском, Републиком Италијом, Републиком Кипар, Републиком Мађарском, Румунијом, Словачком Републиком, Републиком Словенијом и Краљевином Шпанијом.

У циљу реализације обавеза предвиђених јединственим споразумима са ЕУ, 2008. године се отпочело са активностима на закључивању билатералних споразума о визним олакшицама са европским земљама које не примењују у потпуности шенгенске правне тековине (Краљевина Данска, Уједињено Краљевство Велике Британије и Северне Ирске, Ирска, Република Исланд, Краљевина Норвешка, Кнежевина Лихтенштајн и Швајцарска Конфедерација). Споразум са Краљевином Данском је потписан и ступио је на снагу 1. маја 2009. године, споразуми са Краљевином Норвешком и Швајцарском Конфедерацијом су усаглашени и предстоји скоро потписивање.

Са Руском Федерацијом недавно је потписан Споразум о условима путовања грађана који предвиђа безвизни режим за носиоце обичних пасоша за боравак до 30 дана. Споразум је ступио на снагу 11. јуна 2009. године. Воде се преговори о закључивању споразума о укидању виза за носиоце дипломатских и службених пасоша са више држава, као и о споразуму о узајамним путовањима грађана са Украјином.

У току је доношење подзаконских аката за примену Закона о странцима и даље усаглашавање визног режима Републике Србије са режимом ЕУ.

Визни информациони систем и спречавање илегалних миграција

Рад на успостављању визног информационог система Републике Србије још увек није окончан. Имајући у виду чињеницу да визни систем једне земље представља саставни део безбедности државе и њене способности да координирано управља границама, а у циљу хармонизације технологије и послова из ове области са ЕУ (везе са Шенгенским информационом системом), као и подршке раду ДКП и пословима провере докумената на граничним прелазима који су у надлежности Министарства унутрашњих послова, једна од приоритетних активности је реализација новог визног модула. Главни носиоци спровођења пројекта су Министарство унутрашњих послова и Министарство спољних послова. Пројекат ће се реализовати у сарадњи са надлежним министарствима ради стварања услова за комплетно прихватање новог визног система, његову реализацију, имплементацију и примену, чиме ће се омогућити стандардизован, поуздан и ефикасан рад ДКП и граничних прелаза, и безбедна провера и издавање виза. Решења предвиђена

пројектом се базирају на Шенгенском каталогу најбоље праксе и у складу су са Конзуларним упутствима Европске уније.

У Министарству спољних послова не постоји посебна систематска обука за препознавање нерегуларних миграната која би била базирана на методологији земаља према којима су нерегуларне миграције усмерене. То посебно важи за питање препознавања фалсификованих исправа, због непостојања адекватне опреме. Службеници ДКП се у оквиру својих редовних припрема за обављање послова из области издавања виза упознају са проблемима везаним за издавање виза у земљама високог миграционог ризика.

Један од проблема је и то што одређен број ДКП покрива више земаља високог миграционог ризика, тако да је рад на препознавању отежан, посебно када је реч о земљама које немају безбедне путне исправе.

3.2. Границе

Укупна дужина границе Републике Србије је 2.351,7 km, од чега је дужина сувоземне границе 1.654,4 km, а дужина водене границе 697,3 km. Република Србија се граничи са Републиком Мађарском у дужини од 174,7 km, Румунијом у дужини од 547,9 km, Републиком Бугарском у дужини од 360,4 km, Републиком Македонијом у дужини од 283,1 km, Републиком Албанијом у дужини од 113,4 km, Црном Гором у дужини од 249,5 km, Босном и Херцеговином у дужини од 363,2 km и Републиком Хрватском у дужини од 259,3 km. Границе Републике Србије према суседним државама некадашње СФРЈ, као и граница према Републици Македонији су одређене и неспорне. Границе према Црној Гори, Босни и Херцеговини и Републици Хрватској нису одређене пошто поступак разграничења није окончан. У досадашњем периоду започет је поступак разграничења са Републиком Хрватском (на самом почетку), са Босном и Херцеговином (окончан је највећи део активности), док са Црном Гором тек треба да отпочне.

Циљ је да граница функционише у оквиру дефинисаног оквира система који ће омогућити успостављање и дугорочно одржавање границе, отворене за кретање људи и трговину, али безбедне и затворене за све видове прекограничних криминалних активности и све друге активности које угрожавају безбедност и стабилност у региону. Систем интегрисаног управљања границом треба да буде у сагласности са правилима, стандардима и препорукама Европске уније за спољне границе.

Послове граничне контроле и обезбеђења државне границе врши министарство надлежно за унутрашње послове у складу са Законом о заштити државне границе.

У циљу заштите државне границе спроводи се гранична контрола која подразумева контролу лица и путних исправа, контролу превозног средства и контролу ствари и која се врши на подручју граничног прелазу у вези са намераваним преласком државне границе или непосредно након што је извршен прелазак државне границе.

Поседовање уредне визе је само један од услова за улазак у земљу и није гаранција да ће исти бити дозвољен уколико има других сметњи. Наиме, за улазак и излазак из Републике Србије потребно је да лице испуњава опште и посебне

услове. У овом степену контроле посебну улогу игра обученост граничне полиције, како у погледу откривања фалсификованих исправа, тако и у погледу профилисања имиграната који приказују неки други разлог уласка.

Перманентним осматрањем државне границе спречаваће се недозвољени преласци и повреда граничног режима.

Инфраструктура, опрема, ИТ технологија – стање

На подручју Републике Србије отворена су 82 гранична прелаза, од чега је 50 друмских, 14 железничких, 4 аеродромска, 12 речних и 2 скелска.

Стање инфраструктуре на граничним прелазима је различито у зависности од тога да ли се исти налазе на старим границама (са Републиком Мађарском, Румунијом и Републиком Бугарском), или на границама према бившим југословенским републикама (са Републиком Македонијом, Босном и Херцеговином, Републиком Хрватском и Црном Гором).

Инфраструктура на граничним прелазима, према старим границама, углавном је у солидном стању и омогућава релативно добре услове за рад.

Заједничким средствима Владе и Европске агенције за реконструкцију завршена је изградња граничног прелаза Хоргош, и завршена је прва фаза реконструкције и изградње граничних прелаза Батровци и Прешево. У току је стварање одговарајуће инфраструктуре за прихват донације која подразумева изградњу 9 граничних прелаза према бившим републикама, а чиме ће се створити адекватни услови за заштиту државне границе.

Реализацијом пројекта за издавање нових идентификационих докумената унапређена је комуникациона инфраструктура до полицијске управе. Тренутно није до свих служби граничне полиције (контрола преласка државне границе и обезбеђење државне границе) успостављена ИТ комуникациона инфраструктура. Успостављен је ТЕТРА систем на граници са Републиком Мађарском и делимично на граници са Румунијом и Републиком Хрватском.

Средствима CARDS 2006 програма добијена је опрема за потребе Управе граничне полиције за успостављање минималне техничко-технолошке инфраструктуре и обнављање постојеће опреме која је дотрајала. Постојећа опрема уз опрему за верификацију путних докумената и сопственим снагама развијено апликативно решење чини основ за примену новог централизованог решења за контролу преласка државне границе.

Директна веза граничних прелаза са ИНТЕРПОЛ базом података не постоји, већ се подаци које ИНТЕРПОЛ прослеђује Министарству унутрашњих послова директно убацују у јединствени информациони систем који непосредно доступан за око 65% станица граничне полиције.

У циљу повећања ефикасности и способности државне администрације надлежне за спровођење система интегрисаног управљања границом према европским стандардима реализује се твининг пројекат спровођења Стратегије интегрисаног управљања границом у Републици Србији.

Сарадња са ФРОНТЕКС

Сарадња са Европском агенцијом за управљање оперативном сарадњом на спољним границама држава чланица Европске уније (ФРОНТЕКС) се, до сада, одвијала кроз учешће припадника Министарства унутрашњих послова на међународним семинарима, обукама и тренинзима у организацији ФРОНТЕКС.

Министарство унутрашњих послова је у више наврата иницирало сарадњу са ФРОНТЕКС, да би почетак формалне сарадње, уследио након упућивања изјаве о намерама за успостављање сарадње, марта 2008. године.

Наведена иницијатива резултирала је посетом експерата ФРОНТЕКС, након чега је, са њихове стране, достављен радни документ/споразум, који ће уредити међусобну сарадњу Министарства унутрашњих послова и ФРОНТЕКС по питањима оперативне сарадње у домену граничне полиције.

Радни ангажман о успостављању оперативне сарадње између Министарства унутрашњих послова и Европске агенције за управљање оперативном сарадњом на спољним границама држава чланица Европске уније потписали су министар унутрашњих послова Републике Србије и извршни директор ФРОНТЕКС, 17. фебруара 2009. године.

3.3. Емиграција

Република Србија која је традиционално била земља економске емиграције, према проценама има дијаспору која броји и до 4 милиона грађана на раду и боравку у иностранству, као и лица српског порекла. Око 2 милиона људи се налази у земљама чланицама ЕУ, док се још 2 милиона налази у прекоморским земљама – у питању је претежно старо исељеништво и њихови потомци, али и грађани Републике Србије који су емигрирали после 1990. године, углавном млади и високо образовни кадар.

Међутим, према попису из 2002. године тај број је далеко мањи, јер нису обухваћени сви они који су по разним основама и у различитим периодима отишли у иностранство.

У попису становништва 2002. године, поред података о укупном становништву Републике Србије, прикупљени су и подаци о 414.838 наших грађана који су у време пописа били одсутни из земље због рада код страног послодавца, због самосталног рада у иностранству или због боравка у иностранству код чланова њихових породица. Од тог броја највише грађана борави у Савезној Републици Немачкој (102.799), Републици Аустрији (87.844), Швајцарској Конфедерацији (65.751), Републици Француској (27.040) итд. Ради потпуније слике о целокупној дијаспори Министарство за дијаспору ради на ажурирању базе података о српском расејању, како организација, удружења, културно-уметничких друштава, цркава, допунских школа, тако и појединаца. Приоритет Министарства за дијаспору је обједињавање базе података која ће бити доступна на званичном интернет порталу и допринети бољем повезивању како унутар саме дијаспоре, тако и дијаспоре са матицом.

Процена бројности српске дијаспоре од стране Министарства за дијаспору варира између 3.908.000 и 4.170.000 лица. Ту треба узети у обзир да се под појмом дијаспоре подразумевају сви држављани Републике Србије који живе у

иностранству и припадници српског народа који живе у иностранству, а нису држављани Републике Србије, независно од тога да ли су држављани неке друге државе или су апатриди, а Републику Србију доживљавају као своју матицу.

У оквиру Министарства спољних послова – Генералне дирекције за конзуларне послове и дијаспору, постоје Дирекција за конзуларне послове и Дирекција за развој, дијаспору и социјалне споразуме, које кроз свој рад, посредством мреже дипломатско-конзуларних представништава Републике Србије, долазе до података релевантних за укупно сагледавање миграционих процеса у Републици Србији.

Подаци о дознакама које стижу од емиграната важни су за процену њихових утицаја на штедњу, инвестиције и развој земље порекла. Нажалост, кад је реч о емиграцији више се говори о проценама него о валидним подацима, и прикупљање тих података је приоритет на коме се ради.

Влада је усвојила Предлог закона о дијаспори и Србима у региону, који би ускоро требао да се нађе у скупштинској процедури. Ово је први системски закон о односима између матичне државе и дијаспоре и као такав представља нормативну базу за вођење дугорочне политике према расејању. Законом се јасно демонстрира воља да се на много озбиљнији, одговорнији и рационалнији начин води политика према дијаспори. Овим законом се уважавају захтеви Европске уније, извештаји Венецијанске комисије и у потпуности је усаглашен са међународним принципима и стандардима. Спровођење овог закона подразумева уважавање суверенитета и територијалног интегритета и правних поредака других држава у којима живе припадници дијаспоре.

Запошљавање држављана Републике Србије у иностранству

Највећи број грађана Републике Србије је у иностранство отишао индивидуално, без посредовања државе. Знатно мањи број држављана Републике Србије на рад у иностранство отишао је организовано у складу са прописима о запошљавању у иностранству.

Запошљавање држављана Републике Србије у иностранству се регулише међународним билатералним споразумима или општим уговорима о запошљавању, којим се ближе уређују услови живота и рада у иностранству.

У ранијем периоду Савезна Република Југославија имала је са већином земаља западне Европе закључене међудржавне споразуме о регулисању запошљавања и правима радника у овим земљама, који су престали да се примењују, односно стављени су ван снаге увођењем санкција Савета безбедности УН СР Југославији.

Република Србија је до сада закључила више билатералних споразума о запошљавању радника на основу којих је ангажовано око 1.250 радника.

На основу досадашњих извештаја агенција за запошљавање, у 2007. години у агенцијама је евидентирано 521 запошљавање у иностранству, а у 2008. години 205.

На основу уговора о обављању инвестиционих радова, ангажован је одређен број радника у иностранству (нпр. у Руску Федерацију и Републику Италију) у

области грађевинарства и здравства. Не постоји поуздана и тачна база података о броју радника ангажованих овим путем.

Запошљавање грађана Републике Србије у иностранству врши се на основу пријаве за запошљавање у иностранству коју прима Министарство економије и регионалног развоја, Национална служба за запошљавање или агенција за запошљавање, а у складу са Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености. Такође, Министарство економије и регионалног развоја може да закључи уговор о запошљавању са надлежним органом, организацијом или послодавцем из иностранства. Послове посредовања за запошљавање у иностранству обављају Национална служба за запошљавање и агенција за запошљавање, на начин и по поступку предвиђеном за запошљавање у земљи.

Министарство економије и регионалног развоја, Национална служба и агенције за запошљавање дужне су да обезбеде заштиту лица која се запошљавају у иностранству, и то тако што ће осигурати лицима која се запошљавају у иностранству најмање једнак третман по основу рада са држављанима државе запослења за време рада и боравка у иностранству; дозволу за рад и боравак у иностранству; трошкове општих, санитарних и специјалистичких здравствених прегледа и издавање уверења о здравственој способности; трошкове превоза; информисање о условима живота и рада у иностранству; информисање о правима и обавезама по основу рада; закључивање уговора о раду пре одласка у иностранство и друга уговорена права. Надзор над спровођењем Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености врши Министарство економије и регионалног развоја.

Према Закону о министарствима Министарство рада и социјалне политике, између осталог, обавља послове државне управе који се односе на заштиту грађана запослених у иностранству али не и послове запошљавања. Оваквом регулативом надлежности су подељене између два министарства.

У пракси су евидентиране пријаве на незаконити рад шест привредних друштава која нису имала дозволу за запошљавање у иностранству и само једне агенције за запошљавање која је имала дозволу за рад издату од стране Министарства економије и регионалног развоја. Сви ови случајеви су процесуирани.

Треба наставити и појачати досадашњу праксу организованог привременог запошљавања радника у иностранству, путем закључивања међудржавних, билатералних споразума о запошљавању или општих уговора са иностраним послодавцем о запошљавању, јер се на такав начин обезбеђује укупна заштита радника и чланова њихових породица и пружа се довољно формално-правног основа за једнак третман миграната са радницима земље домаћина и другим страним радницима, а дају се и оквири за остваривање и других права миграната и чланова њихових породица.

Повратак стручњака и циркуларна миграција

У циљу управљања спољним миграцијама, треба имати у виду велики одлив високо-образовног кадра, посебно младих, тзв. „одлив мозга”, који показује тренд пораста и указује на дугорочну тенденцију. Унутрашњи фактори попут ниске

стоје привредне активности, посебно у насталој светској кризи, која погађа и државу и грађане Републике Србије, високе стопе незапослености, ограничене могућности запошљавања, смањења инвестиција, технолошких вишкова, ниских зарада итд. утицаће и даље на одлазак грађана из Републике Србије. Одлазак образовног кадра, посебно младих, стимулисан је и привлачним мерама у смислу бројних бенефиција од стране земаља ЕУ и других развијених земаља, за она занимања која су потребна њиховој привреди (тзв. плава карта ЕУ, обезбеђен посао, добра плата, смештај и друге погодности).

Стога је неопходно, у сарадњи са релевантним међународним организацијама, израдити посебне програме и пројекте о привременом повратку високо-образовне радне снаге која је отишла из Републике Србије, или коришћење њиховог знања и вештина на даљину, у циљу јачања привредног, економског, научног, технолошког и другог развоја земље, по угледу на друге емиграционе земље. Процењује се да је Републици Србији потребно између 10.000 и 12.000 младих и способних људи који би изнели процес транзиције и убразали улазак Републике Србије у Европску унију. Неопходно је стварање повољног и атрактивнијег економског и друштвеног амбијента за повратак емиграната и њихово активно укључивање на тржиште рада.

Мора се уважити да нове вредности детерминишу нове трендове и да бољи услови за успешно професионално остварење постају све доминантнији мотив емиграције најобразованијих и најталентованијих. Потребно је зауставити губитак великог интелектуалног потенцијала стварањем услова за реализацијом професионалних циљева у сопственој земљи. Такође, у наредном периоду потребно је успоставити и ефикаснију билатералну сарадњу са земљама ЕУ и другим развијеним земљама, научним и специјализованим установама у свету на научно-техничком, културном и другом плану, а ради обезбеђивања одговарајуће специјализације, стручног усавршавања младих из Републике Србије уз обезбеђивање њиховог повратка и радног ангажовања у земљи порекла. Реализација мера за боље коришћење људских ресурса за развој земље подразумева сарадњу стручњака у матици и оних из дијаспоре, као и коришћење мигрантске популације и свих њихових ресурса за смањење незапослености и сиромаштва, као и регионалног диспаритета.

3.4. Имиграција

Имиграциона кретања представљају долазак странаца на територију једне државе који подразумева поштовање прописа који регулишу улазак и боравак у тој земљи.

Према подацима Министарства унутрашњих послова у току 2008. године:

- извршено је 959.515 пријава боравишта страних држављана;
- позитивно је обрађено 5.753 захтева за привремени боравак;
- на територији Републике Србије боравило је 16.779 страних држављана са одобреним привременим бораваком, и то највише по основу запослења (6.329), брака (5.099) и сродства (3.285).

Према држављанству највише је било заступљено држављана Народне Републике Кине (5.043), затим Румуније (1.953) и Републике Македоније (1.575).

Радне миграције

Један од значајних механизма за управљање миграцијама је запошљавање странаца, односно издавање дозвола за рад.

Страни држављанин може засновати радни однос ако има одобрење за стално настањење или одобрење за привремени боравак у Републици Србији и ако добије дозволу за рад.

Одобрење за стално настањење и привремени боравак издаје министарство надлежно за унутрашње послове, док дозволу за рад издају надлежне службе за запошљавање које су у ресору Министарства економије и регионалног развоја. Захтев за издавање дозволе за рад за страног држављанина који има одобрење за привремени боравак подноси послодавац, а лице које има стално настањење лично подноси захтев.

У периоду 2006-2008. године издато је укупно 5.646 дозвола за рад странцима, уз тренд благог пораста (1699 – 2006. године, 1721 – 2007. године и 2226 – 2008. године). Страни држављани који су добили дозволу углавном су мушкарци - преко 70%, углавном стручни радници који се запошљавају у страним представништвима, банкама, грађевинарству, трговини и др. Највише издатих дозвола је за рад у Београду (73%). Према држављанству, највећи број чине: грађани Народне Републике Кине, Републике Македоније, Босне и Херцеговине и Руске Федерације. Примећен је пораст броја дозвола за рад за обављање сезонских послова - у области грађевинарства, угоститељства и пољопривреде.

Према постојећем закону, захтев за дозволу се подноси само у случају заснивања радног односа, тако да се процењује да је број странаца који раде у Републици Србији далеко већи од броја издатих дозвола за рад, јер се не односи на ангажовање странаца без заснивања радног односа, чланства у управним одборима и сл.

Незапослени страни држављани на евиденцији Националне службе за запошљавање су страни држављани који траже посао у Републици Србији, а који имају привремени или стални боравак (одобрен од стране Министарства унутрашњих послова) и налазе се на евиденцији Националне службе за запошљавање. Њихов број је испод 1.000 лица. Од укупног броја на евиденцији 63% има привремени боравак, а 27% стални боравак. У погледу држављанства, најчешће су у питању лица из Румуније, Републике Македоније, Руске Федерације и Украјине. Изражено је високо учешће жена од чак 85%. Углавном се ради о женама које су ступиле у брак са држављанином Републике Србије. Образовна структура странаца који се налазе на евиденцији за запошљавање је изразито неповољна, око 60% лица пријављено је без квалификација, али се углавном ради о чињеници да ова лица немају нострификоване дипломе.

Према подацима Годишњег извештаја о раду за 2007. годину Инспектората за рад регистровано је 58 случајева непријављеног рада странаца или лица без држављанства. У периоду јануар – октобар 2008. године нема регистрованих случајева.

Једна од препрека за успешно праћење миграционих токова и евентуално спровођење адекватних мера је подељена надлежност приликом издавања дозвола

за боравак и дозвола за рад странцима између Министарства унутрашњих послова и Министарства економије и регионалног развоја. У том циљу неопходно је обједињено праћење података о издатим боравишним дозволама (и основу за њихово издавање) и броју издатих дозвола за рад.

3.5. Унутрашње миграције

Унутрашње миграције су од посебног утицаја на демографски и одржив развој земље.

Током 90-тих година дошло је до бројних друштвено-економских и политичких промена који су утицали на динамику становништва и појачале утицај деценијама непрекидне миграције од села ка граду. Иако су села демографски старија, процес демографског старења је бржи у градским срединама, због повратног ефекта управо тих кретања. Захваљујући приливу младих, способних за рад, који су долазили са села, градови су имали бољу демографску структуру. Протоком времена највећи део тих генерација ушао је у групу старог становништва, а број деце у њиховим породицама је био мањи него на селу, далеко испод потреба простог обнављања становништва. Наставак овог тренда треба очекивати и у наредном периоду.¹

Раније изражена неповољна демографска ситуација са старењем у АП Војводина и источном делу Републике Србије се током последњих двадесет година проширила на целу Републику Србију. На то су утицале економске миграције, са једне стране и присилне миграције интезивирание током 90-тих година, са друге стране. Сложен биланс великог прилива избеглица у Републику Србију као и велике емиграције младих због економске и политичке нестабилности у иностранство у садејству са природним кретањем које карактерише наставак биолошке депопулације, значајно је определио бројно стање становништва Републике Србије 2002. године и регионалну неуједначеност.

Утицај миграције очит је и у великим целинама Републике Србије, али с различитим ефектима на њихову укупну бројност. У Републици Србији без покрајина је природну депопулацију (на ниво - 89.100 од 1991. до 2002. године) појачала негативна вредност резултата миграције у износу од 51.500. У АП Војводина позитиван миграциони салдо од 144.400 хиљаде неутралисао је негативне вредности природног прираштаја (82.600 хиљада за цео период), па чак утицао и на пораст броја становника. Отуда је на бројно стање становништва Републике Србије у време пописа 2002. године огроман утицај имао прилив великог броја избеглица (5,1 % од укупног становништва Републике Србије, без АП Косово и Метохија).

У насељима која припадају типу „градског насеља” живи 56,4% становника Републике Србије. У овом погледу ситуација је осетно повољнија у АП Војводина него у Републици Србији без покрајина, на чијем је подручју мање од половине становништва настањено у градским насељима (46,1%). У највећим градовима живи скоро једна трећина (2.301.738 становника, или 30,7%) укупне популације Републике Србије (Нови Сад 299.294, Ниш 250.518, Крагујевац 175.802 и Београд

¹ Владимир Никитовић, „Зашто градови Србије брже старе од села?“, Демографски преглед 29/2008, Београд.

1.576.124 становника). Просечна старост становника у градским насељима је 39,2 година, а у осталим насељима 41,6 година.

На миграторна кретања која доводе до депопулације у појединим регионима Републике Србије утичу и просторна обележја, планински предели и погранична подручја, у којима због непостојања услова долази до спонтаног расељавања. Овим процесом су захваћена, према спроведеним истраживањима, периурбана насеља (која су удаљена од градова свега 3-6 km, али са великом разликом у надморској висини), типично планинска насеља (позиционирана у изворишним крацима, морфолошки најизолованији предели, са великим нагибом, што онемогућава изградњу инфраструктуре и примену агромеханизације), и погранична насеља која су настала поред историјских или садашњих граница (разлози настанка за оба насеља више не постоје, а природни услови нису повољни за живот).²

Појачаним миграцијама из малих средина у велике градове допринела је и централизација привредних активности.

Спонтано расељавање, поред демографских последица, има и економске, геополитичке и еколошке последице (долази до експанзивног ширења екосистема који угрожавају аутохтоне врсте и пољопривредне културе у насељима које се наслањају на ове просторе).

Ревитализација простора који су захваћени спонтаним расељавањем је комплексан процес, при чему треба имати у виду све чиниоце који опредељују услове живота.

3.6. Избеглице

Република Србија је држава са највећим бројем избеглих и интерно расељених лица у Европи. Број избеглица из бивших република СФРЈ у Републици Србији смањено се за више од 80% у периоду између 1996. и 2008. године. 538.000 избеглица и 72.000 ратом угрожених лица пописано је у попису избеглица и ратом угрожених лица 1996. године, 346.000 лица у попису 2001. године, а 104.246 лица у Регистрацији избеглица 2004/2005. године.

Смањење броја избеглица углавном је резултат њихове интеграције у Републику Србију. Више од 200.000 лица стекло је држављанство Републике Србије што представља највећи процес интеграције у Европи. Кроз процес повратка, који је са различитим успехом спровођен у БиХ и Републици Хрватској (31% повратника у БиХ и 18% повратника у Републику Хрватску) број избеглица је смањен за још 149.000. Такође се процењује да је још 49.000 избеглица нашло уточиште у трећим земљама.

У овом тренутку у Републици Србији у колективним избегличким центрима, чији се број из дана у дан смањује, још увек борави 1.299 избеглица (подаци Комесаријата за избеглице од 26. јануара 2009. године), док се остали налазе у приватном смештају, пре свега у изнајмљеним, али и сопственим становима и кућама.

Иако је број лица са формално признатим избегличким статусом значајно опао, јасно је да се на територији Републике Србије у овом тренутку, иако

² Истраживања Географског института „Јован Цвијић” САНУ у периоду 2006-2008 године, Демографски преглед, 27/2008, Београд.

изгубивши формално статус избеглице, још увек око 300.000 лица суштински налази у положају избеглица, што чини 4% укупног становништва Републике Србије.

Приступ трајном решавању проблема избеглица у Републици Србији заснива се на два основна принципа: омогућавању повратка у земљу претходног пребивалишта, као најповољнијем решењу, и интеграцији у новој средини лицима која не желе или не могу да се врате у своја ранија пребивалишта.

Репатријација, тј. добровољан и одржив повратак избеглица које то желе у раније место пребивалишта, уз оправку девастиране имовине и улажење у њен посед, као и уз приступ свим правима (запошљавање, пензијско-инвалидско осигурање, здравствена и социјална заштита и школовање), као примарни и најповољнији вид трајних решења избегличког проблема и даље остаје од приоритетног значаја за избеглице које данас бораве на територији Републике Србије.

Када се ради о повратку у Републику Хрватску, још увек постоје бројне тешкоће: немогућност повратка станарских права (или њихова адекватна, правична компензација), конвалидација (признавање) радног стажа стеченог на подручју некадашње Републике Српске Крајине, суђења за ратне злочине, спора обнова имовине, проблеми са инфраструктуром у повратничким насељима.

Када је реч о остваривању имовинских права избеглица, односно о враћању одузетих кућа и повраћају станарских права, ситуација је далеко повољнија у Босни и Херцеговини, где је тај процес готово завршен.

Интеграција у локалну средину на територији Републике Србије, као други вид трајних решења за избеглице подразумева, поред формалног стицања држављанства, и стварање услова за решавање њихових основних егзистенцијалних питања и равноправно укључивање у све облике друштвеног живота.

Подаци са пописа избеглица, као и истраживања и извештаји домаћих и међународних организација (УНХЦР, ОЕБС, УНДП, Група 484 и ХЦИТ) указују да су највећи проблеми са којима се сусрећу избегла и интерно расељена лица висока стопа незапослености која је значајно већа него у општој популацији, као и немогућност да на повољан начин реше проблем становања.³ Према подацима са регистрације избеглица 2004/05. године, стопа незапослености међу избеглицама старијим од 15 година је 58%. Избеглице се теже запошљавају од домаће популације, често без формалног уговора. Такође је процењено да је међу избеглицама које су стекле држављанство више од две трећине стамбено необезбеђено. Све наведено успорава њихово потпуно укључивање у локалне заједнице. Уочена је неопходност да држава, локалне заједнице и међународни донатори снажније подрже програме решавања стамбених проблема и посвете већу пажњу програмима запошљавања.⁴

Ради лакшег решавања њихових стамбених проблема, тј. остваривања права на трајни смештај, у току су измене и допуне Закона о избеглицама. Сходно

³ „Положај избеглица на тржишту рада и учешће у активним мерама запошљавања”, Група 484, Београд, 2007.

⁴ „Интеграција избеглица у Србији - прописи, пракса, препоруке”, УНХЦР, ОЕБС и ХЦИТ, Београд, 2007.

предложеним решењима чији је циљ да се обезбеди нормативни оквир за уређивање питања од значаја за локалну интеграцију избеглица на подручју Републике Србије, посебно решавање њихових стамбених проблема, избеглице ће моћи да користе непокретности на одређено време, да их закупе или откупе, као и да добију помоћ за побољшање услова становања, куповину грађевинског материјала или сеоских кућа. Избеглице су, иначе, до сада привремено користиле објекте (куће и станове) у државној својини, који су изграђени на терет средстава за посебне намене или донаторским средствима, а моћи ће да их откупе по повољнијим условима и тржишно нижим ценама.

3.7. Интерно расељена лица

Када се ради о расељеним лицима из АП Косово и Метохија, према подацима Комесаријата за избеглице, задуженог за евиденцију ИРЛ са АП Косово и Метохија и издавање легитимација ИРЛ, у Републици Србији тренутно борави 209.722 расељених лица.

Категорија интерно расељених лица у Републици Србији, искључујући АП Косово и Метохија, састоји се од 32 етничке групе (75% Срба, 10,87% Рома, 3,9% Црногораца, 2,5% Муслимана и Бошњака, 1,5% Горанаца), док су други испод 1% (Албанци, Ашкалије, Египћани, Мађари, Македонци, Турци, Хрвати итд).

На подручју АП Косово и Метохија налази се још око 20.000 интерно расељених лица.

С обзиром на то да су сва интерно расељена лица, како она која су расељена унутар АП Косово и Метохија, тако и она која се налазе у осталом делу Републике Србије, држављани Републике Србије, она уживају сва права загарантована Уставом и законима Републике Србије. Ово укључује слободу кретања, право гласа, социјално-економска права (све форме социјалне и здравствене заштите, пензије, право на образовање, запошљавање и рад). Најрањивије категорије интерно расељених лица збринуте су у колективним центрима.

Интерно расељена лица која су у тренутку напуштања АП Косово и Метохија била у радном односу у јавним службама или у државним предузећима, добијају редовну новчану помоћ преко надлежних министарстава или преко Националне службе за запошљавање. Остала интерно расељена лица могу остварити право на материјално обезбеђење породице, уколико за то испуњавају прописане услове.

У Републици Србији, у овом тренутку, у колективним избегличким центрима, чији се број из дана у дан смањује, још увек борави 4.580 расељених лица (подаци Комесаријата за избеглице од 26.јануара 2009. године), док се остали налазе у приватном смештају, пре свега у изнајмљеним, али и сопственим становима и кућама.

Упркос томе што Република Србија кроз различите пројекте у сарадњи са међународном заједницом покушава да обезбеди њихов повратак, од 2000. године до данас, сходно подацима Високог комесаријата УН за избеглице, на подручје АП Косово и Метохија вратило се само око 18.060 Срба и других неалбанаца. Међутим, многи од њих се из безбедносних разлога поново враћају на територију

Републике Србије ван АП Косово и Метохија, тако да је број реалних повратника значајно мањи.

Када је у питању повратак интерно расељених лица у АП Косово и Метохија и остваривање њихових људских права и слобода предвиђених релевантним међународним документима, бројни проблеми онемогућавају њихов повратак на ранија огњишта и приступ правима. Реч је, у првом реду, о безбедносном проблему, односно, неретко о угрожености права на живот, телесни интегритет и слободу кретања по повратку у аутономну покрајину, али и о бројним проблемима везаним за остваривање имовинских права, као што су повраћај, обнова и улажење у посед имовине и приступ другим социјално-економским правима. То све скупа чини да се врло мали број расељених лица до сада вратио у АП Косово и Метохија.

Ради решавања тих проблема и стварања услова за трајан и одржив повратак, Министарство за Косово и Метохију припремило је Нацрт стратегије одрживог опстанка и повратка на Косово и Метохију за период од 2009. до 2015. године, и отворило јавну расправу о стратегији. Према Нацрту стратегије, безбедност и владавина права треба да буду кључ за повратак и одржив опстанак расељених и избеглих Срба и других неалбанаца и решавање питања интерно расељених у аутономној покрајини. То подразумева остваривање и заштиту основних људских права и слобода, пре свега, права на безбедан живот и слободу кретања, али и имовинских права, посебно када је реч о око 40.000 кућа и станова који су припадали расељеним лицима, а који су девастирани или узурпирани.

Поред егзистенцијалних проблема који се односе на запошљавање и становање, један број ИРЛ, нарочито Рома, Ашкалија и Египћана, суочава се са проблемом прибављања докумената. Недостатак личних докумената представља велику препреку у остваривању права.

Међутим, треба истаћи да је Законом о матичним књигама („Службени гласник СРС”, број 15/90 и „Службени гласник РС”, бр. 57/03 и 101/05) као једним од прописа који уређују област јавних исправа, односно његовим изменама и допунама из 2003. године, вођење матичних књига за општине са подручја АП Косово и Метохија поверено органима управе градова Ниша, Крагујевца, Краљева, Крушевца, Јагодине, Врања и Лесковца, чиме је омогућено несметано функционисање послова државне управе који се односе на матичне књиге које се воде за наведено подручје.

Иако су створене правне претпоставке за несметано функционисање области и остваривање права и интереса грађана, присутан је проблем у вези са прибављањем извода из матичних књига за ИРЛ, углавном због чињенице да то захтева додатна финансијска средства, јер ИРЛ у највећем броју случајева немају боравиште на територији града коме је поверено вођење матичних књига у које су уписани.

Такође, треба имати у виду да је одређени број матичних књига које су се водиле за поједина матична подручја општина са територије АП Косово и Метохија уништен или нестао, те да је с тим у вези од 1999. године и даље код органа управе који обезбеђују вођење матичних књига за ово подручје у току поступак обнове уништених или несталих матичних књига. Начин обнављања матичних књига ближе је уређен Упутством о вођењу матичних књига и о издавању извода. Тако су надлежни органи за вођење матичних књига предузели потребне мере да на основу

расположивих података о грађанима о којима се води службена евиденција (евиденција о пребивалишту грађана, бирачких спискова, војним обавезницима, о одређеним јединственим матичним бројевима и друго) утврде податке за упис одговарајућих чињеница у матичне књиге. Исто тако, грађани су јавним позивом позвани да поднесу захтеве и приложе доказе којима располажу ради обнове уписа одговарајуће чињенице у матичне књиге. У случајевима када подносилац захтева не располаже доказима, а надлежни орган није у могућности да их прибави по службеној дужности, лица која су била уписана у предметне матичне књиге, сагласно прописима, упућују се да поднесу тужбу надлежном суду ради утврђивања одговарајуће чињенице, тако да се на основу правоснажне одлуке суда уписују у матичне књиге.

У циљу олакшаног прибављања докумената и смањења трошкова за прибављање извода из матичних књига на предлог Министарства за државну управу и локалну самоуправу Законом о републичким административним таксама прописано је ослобађање интерно расељених лица од плаћања 70% административне таксе за издавање извода и уверења из матичних књига. Такође, очекује се да ће приступ правима ИРЛ умногоме олакшати и решења из Закона о матичним књигама којим се, између осталог, прописује успостављање информационог система - превођењем матичних књига у електронски облик, тако да матичар било ког матичног подручја неке општине или града може издавати изводе из матичних књига у електронском облику за било које матично подручје те или осталих општина, односно градова.

Прибављање докумената са територије АП Косово и Метохија у овом тренутку је још компликованије, нарочито због лоше безбедносне ситуације (у претходних неколико месеци пријављено више напада на лица која су преко Данског савета за избеглице ишла у АП Косово и Метохија). Нарочит проблем представља приступ имовинским правима на АП Косово и Метохија.

3.8. Тражиоци азила

Од почетка примене Закона о азилу, тачније од 1. априла 2008. године, Канцеларији за азил МУП, као органу који у првом степену одлучује о поднетим захтевима за азил, обратило се око 50 лица, како држављана Републике Ирака, Исламске Републике Авганистан, Народне Републике Бангладеша, Републике Грузије, тако и појединих афричких држава, са захтевом за одобравање азила. Сви ти захтеви су у поступку одлучивања, неки од њих већ и у другостепеном поступку пред Комисијом за азил.

У току 2008. године, према подацима МУП, захтев за азил у Републици Србији, поднела су 52 лица, и то: држављани Савезне Републике Нигерије - 2, Републике Чада - 2, Савезне Демократске Републике Етиопије - 3, Републике Јерменије - 5, Републике Грузије - 11, Републике Француске - 1, Републике Обале Слоноваче - 19, Републике Ирака - 1, Демократске Социјалистичке Републике Шри Ланке - 2, Државе Палестине - 2, Демократске Републике Сомалије - 1, Републике Анголе - 1, Републике Албаније - 1 и један апатрид.

Лица која траже азил имају право на смештај у Центру за азил. У децембру 2008. године Влада је донела одлуку о оснивању Центра за азил који функционише

у оквиру Комесаријата за избеглице. У оквиру центра тражиоцима азила обезбеђује се смештај, исхрана, одећа и обућа. Тражиоци азила имају право и на новчану помоћ преко надлежног центра за социјални рад уколико нису смештени у Центар за азил. Лица која траже азил немају право на рад.

По Закону о азилу Република Србија ће, у оквиру својих могућности, обезбедити услове за укључивање избеглица у друштвени, културни и привредни живот, као и омогућити натурализацију избеглица. Међутим, Законом није одређена институција која ће се бавити интеграцијом избеглица које су добиле статус на основу Закона о азилу. У буџету за 2009. године нису предвиђена средства за интеграцију лица која добију статус избеглица или лица под суспсидијарном заштитом.

Лицима којима је признато право на уточиште или субсидијарна заштита, смештај (давање одређеног стамбеног простора на коришћење или давање новчане помоћи за стамбено збрињавање) се обезбеђује у складу са могућностима Републике Србије, а најдуже једну годину од коначног решења којим им је признат статус избеглице или лица под суспсидијарном заштитом. Не постоји „интеграцијска кућа”. Основна препрека интеграцији је језичка баријера, а програми учења српског језика за странце могу се реализовати само у већим центрима, те је готово немогуће укључивање лица са признатим правом на уточиште, односно субсидијарну заштиту у програме, преквалификације и доквалификације ради лакшег запошљавања. Ради помоћи и азилантима и локалним заједницама треба изградити одговарајући приручник за интеграцију.

Лица којима је признато право на уточиште у Републици Србији имају једнака права као стално настањени странци у погледу права на рад и права на основу рада, предузетништва, права на стално настањење и слободу кретања, права на покретну и непокретну имовину, као и права на удруживање.

Према Закону о азилу, лице које тражи азил и лице коме је одобрен азил у Републици Србији имају једнака права на здравствену заштиту, у складу са прописима којима је уређена здравствена заштита странаца. Међутим, у Закону о здравственој заштити препозната је само категорија лица којима је одобрен азил, што је довело до ситуације да тражиоци азила и лица којима је одобрена субсидијарна заштита могу добити само хитну медицинску помоћ.

Лица којима је признато право на уточиште у Републици Србији имају једнака права као и држављани Републике Србије у погледу права на заштиту интелектуалне својине, слободан приступ судовима, правну помоћ, ослобађање од плаћања судских и других трошкова пред државним органима и права на слободу вероисповести. Бесплатну правну помоћ лицима која су смештена у центру за азил пружа невладина организација Центар за пружање правне помоћи тражиоцима азила – АПЦ.

По Закону о азилу ни једно лице не сме бити протерано или враћено против његове воље на територију где би његов живот или слобода били угрожени због његове расе, пола, језика, вероисповести, националности, припадности одређеној друштвеној групи или политичких ставова. Међутим, Влада још увек није усвојила листу сигурних држава порекла, ни листу сигурних трећих држава.

3.9. Илегалне миграције

Нерегуларне миграције су свако кретање становништва из једне државе у другу, које није у складу са важећим законским прописима државе исходишта и државе одредишта, као и боравак у одређеној држави у супротности са важећим законским прописима те државе. Нерегуларним мигрантом можемо сматрати сваког странца који је незаконито ушао у другу земљу (улазак ван граничног прелаза, улазак са фалсификованом или на други начин нерегуларном путном исправом) ради боравка или сталног настајења. Са нерегуларним мигрантом изједначавају се и особе које су легално ушле у земљу, али након истека законитог боравка ту земљу нису напустиле.

Проблем нерегуларних миграција је већ дужи низ година присутан у односима Републике Србије (претходне СРЈ и СЦГ) и Европске уније. Истовремено, то је био један од главних разлога због кога је деведесетих година прошлога века СРЈ била сврстана на негативну листу визног режима.

Уласком Републике Мађарске у шенгенску зону крајем 2007. године делом је измењен правац илегалних маршрута који сада у највећем броју случајева у Републику Мађарску води преко територије Републике Србије, што потврђује податак да је у првих једанаест месеци 2008. године од укупног броја страних држављана (694) који су на недозвољен начин ушли на територију Републике Србије, око 37% покушало да преко Републике Србије и даље преко Републике Мађарске оде у друге земље Европске уније. Због тога је потребно да се специјализоване јединице полиције за сузбијање илегалних миграција боље стручно и материјално припреме за заштиту државне границе и контролу унутар земље.

У 2007. години на територији Републике Србије откривена су 874 страна држављана који су на недозвољен начин ушли у Републику Србију, што у односу на 2006. годину (1270 лица) представља смањење за око 31%. У 2007. години, највећи број мера, због недозвољеног преласка државне границе, предузет је према држављанима Републике Албаније, и то 39% (332 лица) од укупног броја (874 лица). Евидентно је да највећи број илегалних миграната чине држављани Републике Албаније, као и да највећи број илегалних миграната улазе на територију Републике Србије преко АП Косово и Метохија (око 40% у 2007. години) и да непрописно прелазе административну линију.

У истом периоду припадници Управе граничне полиције спречили су укупно 315 држављана Републике Србије у недозвољеном преласку државне границе између два гранична прелаза, на тзв. „зеленој линији”. Највише откривених случајева било је на граници са Румунијом.

Постоји проблем контроле административне линије из правца АП Косово и Метохија од стране снага међународне заједнице које имају надлежност на територији АП Косово и Метохија (УНМИК, КФОР и ЕУЛЕКС) због недовољног ангажовања и разумевања проблематике илегалних миграција. Због тога, потребно је интезивније развијати сарадњу са снагама међународне заједнице на АП Косово и Метохија у области супротстављања илегалним миграцијама.

Посебан значај на пољу сузбијања нерегуларних миграција преко територије Републике Србије у првој половини 2007. године, има пријем Румуније и

Републике Бугарске у ЕУ, чиме је знатно смањен број илегалних миграната из тих земаља, као и увођење визног режима за држављане Републике Молдавије од стране Румуније. Због уласка Републике Мађарске у Шенген илегална маршрута је измењена, тако да је током првих десет месеци 2008. године највише откривених илегалних прелазака домаћих држављана било на државној граници са Републиком Мађарском (350), што је више него за целу 2007. годину према свим границама.

Највећи број илегалних миграната, страних држављана откривених у недозвољеном преласку државне границе, недозвољеном боравку и транзиту преко територије Републике Србије идентификовани су као економски мигранти док је број политичких миграната, односно азиланата знатно мањи. Искуства из претходног периода о политичким мигрантима су скромна с обзиром да је Република Србија преузела надлежности над утврђивањем статуса 1. априла 2008. године.

Посебан проблем међу илегалним мигрантима страним држављанима су малолетна лица (22% у 2007. години) и жене (9%) која су најчешћа циљна група трговаца људима у циљу сексуалне или радне експлоатације, као и жртве трговине људима – илегални мигранти, без обзира на пол.

Министарство рада и социјалне политике је Одлуком о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника, у оквиру Завода за васпитање деце и омладине у Београду одредило Радну јединицу Београд са капацитетом за смештај 12 корисника, међутим, с обзиром на то да је проблем смештаја малолетних илегалних миграната затечених ван територије града Београда евидентан, а да остали центри не располажу довољним капацитетом за прихват, нити програмом рада са малолетним страним држављанима илегалним мигрантима, потребно је проширити капацитете и ван града Београда.

У 2007. години на недозвољеном боравку у Републици Србији затечено је 54 страна држављанина што је скоро седам пута мање у поређењу са 2006. годином када је затечено 385 страних држављана на недозвољеном повратку (202 из Румуније, 30 из Републике Македоније, 28 из Републике Бугарске, 23 из БиХ и др.).

Странац који незаконито борави у Републици Србији, мора напустити њену територију одмах или у року који му је одређен. Отказ боравка страном држављанину спроводи се на основу Закона о странцима и Закона о општем управном поступку. У току 2006. године страним држављанима изречено је 1.919 отказа боравка, у 2007. години изречено је 1.585 мера отказа, док је у 2008. години изречено 1.304 мере отказа.

Постоји проблем праћења реализовања мере отказа боравка изречене према странцу због могућности злоупотребе рока одређеног за напуштање територије Републике Србије, као и непостојања обавезе евидентирања и контроле изласка, те је ради тога потребно успоставити ефикасан систем праћења странца коме је изречена мера отказа боравка.

Такође, изражен је проблем неадекватно формулисаних параметара за статистичко праћење појава недозвољеног преласка државне границе и незаконитог уласка странца, па је ради отклањања уоченог проблема потребно прописати стандарде за ефикасније праћење појава недозвољеног преласка државне границе и незаконитог уласка странца

3.10. Повратници по основу споразума о реадмисији

Споразуми о реадмисији су међународни уговори који регулишу поступак враћања и прихватања лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе.

Када страни држављани упркос непостојању законских услова за улазак и боравак на територији Републике Србије остваре улазак и буду затечени на незаконитом боравку на територији Републике Србије, надлежни органи Министарства унутрашњих послова, на основу потписаних споразума о реадмисији, подносе држави порекла мигранта у нерегуларној ситуацији захтев за реадмисију тог лица. Реципрочном томе, државе са којима Република Србија има потписане споразуме то право остварују када српске држављане затекну у незаконитом боравку на својој територији.

У циљу спречавања нерегуларних миграција из Републике Србије према другим државама Европске уније, земљама кандидатима за улазак у Европску унију и земљама Запада уопште, али и из других земаља преко територије Републике Србије ка тим државама, неопходно је закључити споразуме о реадмисији са тим земљама, али и поштрити визни режим са свим државама афро-арапског и азијског комплекса.

Ради остваривања тог циља, од 1996. године са 17 земаља закључено је и ратификовано 15 међудржавних споразума о реадмисији. Споразум између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве потписан је 18. септембра 2007. године, а ратификован је у Народној скупштини у новембру 2007. године и ступио је на снагу 1. јануара 2008. године. Споразум предвиђа закључивање билатералних протокола о његовој примени са сваком земљом чланицом ЕУ која је потписница споразума понаособ. Република Србија је покренула овај поступак према свакој од земаља чланица достављањем нацрта протокола и процес њиховог закључивања је тренутно у различитим фазама у зависности од земље.

Одредбама закључених споразума обухваћени су и инкорпорирани сви највиши стандарди Европске уније из области заштите основних људских права и слобода грађана, као и других међународних конвенција посвећених заштити људских права и слобода.

Република Србија не располаже прецизним подацима о броју грађана СФРЈ, СРЈ и СЦГ, па и држављана Републике Србије који по било ком основу бораве у другим земаљама. Одлуку о томе ко, када и где ће по реадмисији бити враћен у Републику Србију доноси искључиво орган оне државе у којој је лице затечено на незаконитом боравку.

Када се ради о спровођењу постојећих билатералних споразума о реадмисији, према подацима Министарства унутрашњих послова, у периоду од 1. јануара 2003. до 30. јуна 2008. године од иностраних органа примљено је укупно 25.352 замолница за преузимање наших држављана и 1.845 замолница за преузимање држављана трећих земаља и лица без држављанства. На основу Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве у 2008. години примљена је укупно 1.181 замолница.

По свим замолницама извршене су неопходне провере и достављени одговори у складу са роковима предвиђеним споразумима.

Међу враћеним лицима - нашим држављанима било је припадника свих етничких група, а највише Рома. Проблем Рома је најизраженији и најсложенији с обзиром на њихову изузетно тешку социјално-економску ситуацију.

У целокупном досадашњем периоду, тј. од 1996. године до данас, у Републику Србију је највећи број лица враћен из СР Немачке, а одмах затим из Швајцарске Конфедерације и Краљевине Шведске.

Тачан број потенцијалних повратника није познат, а процене се крећу од 50.000 до 150.000 лица - наших држављана, који би пре свега из европских земаља, требало да се врате у Републику Србију наредних година. Према проценама Министарства унутрашњих послова, наредних година реално је очекивати повратак неколико десетина хиљада лица.

С обзиром на то да је велики број лица приликом одласка из Републике Србије у западно-европске земље, из којих сада у складу са споразумима о реадмисији треба да се врате, продао своју покретну и непокретну имовину и напустио радна места (ако су лица била запослена) и практично нема где да се врати, пред нашу земљу се поставља озбиљан проблем - како и где прихватити тако велики број повратника, и то у условима транзиције. Овде посебно треба имати у виду чињеницу да је Република Србија држава са великом расељеничком популацијом, као једна од пет држава у свету са проблемом дуготрајног избеглиштва, са преко 97.000 регистрованих избеглица, укључујући и 209.000 ИРЛ са територије АП Косово и Метохија, којима као економски-социјално рањивој категорији већ дуги низ година пружа континуирану помоћ. Поставља се логично питање: да ли наша земља може једнострано да преузме обавезу збрињавања великог броја повратника?

Када се ради о помоћи која би требало да се пружа повратницима од стране земаља из којих се они враћају, далеко највећи број држава са којима је наша земља потписала споразуме о реадмисији није желео да преузме обавезу учешћа у њиховој финансијско-социјалној реинтеграцији. С друге стране, ретке земље које су прихватиле врло начелну обавезу учешћа у реинтеграцији, ту помоћ су свеле на финансирање одређених мањих пројеката, али не и на непосредну, конкретну помоћ самим повратницима.

Споразумима о реадмисији лица са Европском заједницом и Швајцарском Конфедерацијом предвиђена је финансијска подршка Европске заједнице и Швајцарске Конфедерације за реинтеграцију повратника на чему треба на експлицитнији начин инсистирати.

Учешће држава из којих се лица са нелегалним боравком враћају у Републику Србију у социјалној и економској реинтеграцији утолико је потребније када се зна да је међу повратницима далеко највећи број лица ромске националности, чији је социјално-економски положај маргинализован, вишеструко дискриминисан и изузетно тежак и сложен, а да је наша земља у процесу транзиције, са многобројним економским тешкоћама наслеђеним из прошлости и да су њени социјални и други фондови и ресурси до крајности пренапрегнути, истањени и недовољни.

Посебан проблем представља непостојање одговарајућих база повратника по основу споразума о реадмисији. За сада се подаци прикупљају или из извештаја Канцеларије за реадмисију на аеродрому „Никола Тесла” којим су обухваћена углавном лица враћена уз пратњу, или из извештаја о реализацији различитих пројекта намењених повратницима. Недостатак одговарајућих података о повратницима осим што отежава планирање њиховог прихвата и реинтеграције, додатно отежава и праћење и превенцију секундарне миграције.

Иако се земље западне Европе за сада углавном придржавају препоруке УНХЦР да се лица српске и других неалбанских националности не враћају на територију АП Косово и Метохија из безбедносних, нити у Републику Србију ван АП Косово и Метохија из хуманитарних разлога, с обзиром да је Споразум између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве потписан, може се очекивати повећање броја ових лица у процесу реадмисије. Ово ће довести до додатног увећања броја интерно расељених лица, као и до повећаних потреба за хуманитарном и социјалном помоћи. Потребно је и даље инсистирати на поштовању ове препоруке УНХЦР.

3.11. Трговина људима

Уједињене нације трговину људима дефинишу као „врбовање, превоз, пребацивање, скривање и примање особа употребом силе или претњом и другим облицима присиле, отмице, преваре, обмане, злоупотребом ауторитета или положаја или другим облицима принуде у циљу сексуалног или економског искоришћавања ради стицања профита и користи трећег лица”. Искоришћавање може имати различите облике као што су сексуално искоришћавање, принудни рад, ропство и узимање органа. Жртве трговине људима или никада не пристају на трговину, или њихов пристанак нема значаја јер је добијен коришћењем присиле или обмане.

У 2007. години у Републици Србији идентификовано је 60 жртава трговине људима, од којих је 48 држављана Републике Србије.

Заштита жртава трговине људима у Републици Србији и њихова социјална рехабилитација и интеграција коју спроводи Служба за координацију заштите жртава трговине људима, спроводи се према програму којим је предвиђено да се обезбеде активности Службе на идентификацији жртве, ургентна помоћ, превођење, комуникације, примарно збрињавање, интеграција, решавање грађанско-правног статуса, медицинска помоћ, правна помоћ, психосоцијална помоћ, образовање и стицање вештина, радионице и тренинзи и помоћ у одрживој интеграцији – путем фондова за самосталан живот. Средства се обезбеђују буџетом за сваку годину.

Жртве трговине људима збрињавају се у одговарајуће установе социјалне заштите и склоништа организација цивилног друштва.

Од 2005. године, у сарадњи са организацијама цивилног друштва, спроводе се програми едукације и тренинга служби социјалне заштите и других организација које пружају услуге везане за заштиту жртава трговине људима. Ови програми и тренинзи се реализују на регионалним нивоима, а односе се на стицање одговарајућих знања и вештина у вези са идентификацијом жртава трговине

људима, предузимањем расположивих законских мера и предлагањем нових за отклањање узрока и могућности за трговину људима, пружањем психосоцијалне подршке, помоћи и заштите жртава и изналагањем и стварањем могућности адекватног прихвата и збрињавања жртава.

Услови за заштиту и социјалну реинтеграцију (интеграцију) нису у довољној мери обезбеђени. Поред недовољних капацитета посебних прихватилишта за малолетне жртве трговине људима, функционисање прихватилишта за жртве трговине људима није регулисано прописима. Уз то треба унапредити рад Службе за координацију заштите жртава трговине људима тако да се раздвоје послови координације активности и организовања заштите, при чему послове организације заштите треба да обављају постојеће службе социјалне заштите - центри за социјални рад, уз обезбеђење кадровских и материјалних услова, у оним локалним заједницама где се открива највећи број жртава. Поред тога, постоји и проблем недостатка финансијских средстава за стварање услова за социјалну интеграцију жртава (становање, материјална помоћ и запошљавање).

V ЦИЉЕВИ ОВЕ СТРАТЕГИЈЕ

1. Општи циљ ове стратегије:

Управљање миграцијама на свеобухватан начин који ће олакшати остваривање секторских циљева и приоритета државе у области миграција и обезбедити:

- управљање миграцијама у складу са одрживом популационом политиком и дугорочним потребама развоја привреде и кретањем на тржишту рада Републике Србије;
- укидање визног режима за грађане Републике Србије и стављање на „Белу шенген листу” ЕУ, прогрес у преговорима о визној либерализацији или визним олакшицама са осталим земљама Европе и света (посебно оним од значаја за држављане Републике Србије);
- спровођење концепта интегрисаног управљања границом;
- унапређење сарадње са дијаспором и промоција повратка у матицу;
- стварање услова да се млади стручни и талентовани људи професионално остваре у сопственој земљи и услова за циркулисање знања људи који су у дијаспори;
- стварање услова за интеграцију странаца и ефикасну заштиту права и интереса грађана Републике Србије на раду и боравку у иностранству;
- примена јасних и ефективних процедура за превенцију и сузбијање нерегуларних миграција:
 - нерегуларних прелазака границе,
 - нерегуларног останка странаца у земљи након истека дозволе боравка,
 - кријумчарења миграната,
 - трговине људима;
- решавање проблема избеглица и интерно расељених лица;

- ефикасни и ефективни прихват и одржива социо-економска реинтеграција повратника – грађана Републике Србије по основу споразума о реадмисији.

2. Стратешки циљеви

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 1: *Успостављање и примена механизма за свеобухватно и конзистентно праћење миграционих токова у Републици Србији*

Опис проблема: Један од услова које Република Србија мора да испуни у циљу либерализације визног режима је успостављање и отпочињање са применом механизма за надзор миграционих токова, уз дефинисање и редовно ажурирање миграционог профила Републике Србије и образовање тела надлежног за прикупљање и анализу података о пореклу и токовима миграција.

Републички завод за статистику је посебна организација која је задужена, између осталог, за прикупљање и обраду података и званичне статистике државе. РЗС је надлежан за праћење броја и територијалне дистрибуције укупног становништва и становништва по групацијама у оквиру одређених старосних граница, према демографским, миграционим, етничким, образовним и економским обележјима. Прати унутрашње миграције, обезбеђујући податке о броју и територијалној дистрибуцији миграната према демографским, етничким и економским обележјима. Кључни извор података за статистике је попис становништва, међутим статистике се ослањају и на административне регистре других органа. Надлежни органи воде регистре о издатим боравишним дозволама, дозволама за рад, одбијеним уласцима, протеривањима, тражиоцима азила и онима којима је признат статус избеглица. Упркос томе што представљају основни извор података неопходних за функционисање званичног статистичког система, даваоци података су слаба карика у статистичком систему из различитих разлога, као што су одбијање давања података, кашњење у давању података и давање неквалитетних, односно нетачних података. Поред тога различите базе података су често међусобно некомпатибилне.

Међународна сарадња око питања из области миграција се увећала, те самим тим и потреба за актуелним и упоредивим подацима. Кључни циљ је омогућити компарацију међу државама и хармонизацију њихових политика. Међутим, тачни и ажурирани подаци о нивоима, трендовима и политикама међународних миграција су углавном некомплетни. Разлог за то је сам феномен миграција који се може посматрати са много аспеката и чији један део представља недокументована миграција.

Тачни подаци и статистике су потребни не само ради приближавања стандардима ЕУ, већ и ради анализе трендова, планирања и предузимања одговарајућих мера у циљу управљања миграциони токовима, као и ради различитих истраживања.

Препоруке и мере које треба предузети:

- дефинисати садржај миграционог профила Републике Србије у складу са захтевима европских интеграција уз уважавање специфичности Републике Србије;
- редовно ажурирати миграциони профил Републике Србије;
- ускладити статистике са захтевима стандарда ЕУ;
- успоставити нормативне и техничке услове за размену података између релевантних институција;
- прикупљати информације, статистике и извештаје о миграцијама у Републици Србији;
- одредити орган одговоран за прикупљање података;
- пратити трендове миграционих токова.

Специфични циљ 1: Институционализовати надлежност за прикупљање и анализу података о миграционом обиму и токовима

	Мера	Рок ⁵	Носилац
1	Створити нормативне услове за рад Комесаријата за избеглице као органа надлежног за прикупљање и анализу података о обиму и токовима миграција и праћење миграционих трендова	6 месеци	Комесаријат за избеглице
2	Ојачати људске капацитете служби надлежних за прикупљање података о миграцијама у министарствима и организацијама	12 месеци	Комесаријат за избеглице, МУП, МСП, МЕРП, РЗС, МРСП, МЗД и МКиМ
3	Одредити индикаторе за праћење миграционих токова	6 месеци	Комесаријат за избеглице и РЗС
4	Успоставити оперативну мрежу за размену података између релевантних институција	6 месеци	Комесаријат за избеглице, РЗС, МУП, МСП, МЕРП, МРСП, МЗД и МКиМ
5	Идентификовати све заинтересоване стране, на централном и локалном нивоу, укључујући и удружења, представнике цивилног друштва и саме мигранте	6 месеци	Комесаријат за избеглице, РЗС, МУП, МСП, МЕРП, МРСП, МЗД и МКиМ
6	Створити техничке услове за прикупљање података	24 месеца	Комесаријат за избеглице, МУП, МСП, МЕРП, РЗС, МРСП, МЗД, МЉМП и МКиМ

Специфични циљ 2: Дефинисати миграциони профил Републике Србије и редовно га ажурирати

⁵ Рок за примену свих набројаних мера у Стратегији за управљање миграцијама важи од дана доношења Стратегије.

	Мера	Рок	Носилац
1	Дефинисати миграциони профил Републике Србије	6 месеци	Комесаријат за избеглице
2	Створити нормативне услове за редовно ажурирање миграционог профила	6 месеци	Комесаријат за избеглице
3	Успоставити одговарајуће техничке и људске капацитете за редовно ажурирање миграционог профила Републике Србије	6 месеци	Комесаријат за избеглице
4	Успоставити сарадњу са земљама у региону и ЕУ ради размене искустава, као и релевантним међународним организацијама	12 месеци	Комесаријат за избеглице, МУП, МСП, МЕРП, МЉМП, РЗС и МЗД

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 2: Употпунити стратешки, правни и институционални оквир за јединствено управљање миграцијама

Опис проблема: На основу изнете анализе стања може се закључити да у Републици Србији постоји јасна политика управљања миграцијама која је исказана кроз различите националне стратегије и стратешка документа за приступање ЕУ. Још један број стратегија је у припреми, а стратегије које недостају су малобројне и иако су значајне за сектор, нису кључне за европске интеграције, што је у овом тренутку приоритет земље. Такође је и значајан број нових закона, усклађених са европским стандардима, у претходном периоду усвојен.

Оно што евидентно недостаје када су у питању стратешка опредељења Републике Србије је заједничка имплементациона политика и заједнички програм који би уважио потребе свих кључних партнера. У оквиру тренутне институционалне структуре и поделе надлежности постоји недостатак хоризонталне и вертикалне координације, а понекад и преклапање надлежности институција.

Потреба за свеобухватним управљањем миграцијама намеће се и из потребе да се спољни извори финансирања ефикасније и ефективније расподељују, у складу са приоритетима. Свеобухватна стратегија показала би јединствену политику државе.

Досадашњи напори за остваривање међусекторске сарадње нису довели до значајнијих резултата углавном због недостатка консензуса о томе која институција треба да има водећу улогу.

Најчешћи вид међуресорне сарадње су радне групе, састављене од представника различитих министарстава са једним прецизним задатком. Ове радне групе су са различитим успехом остваривале своје задатке, углавном уз неравномеран допринос појединих чланова који су мање или више били заинтересовани да дају свој допринос. Из претходног искуства показало се да међуминистарска координација најбоље функционише ако је институционализована у виду посебног Владиног тела, са јасним мандатом и легитимитетом, као и одговарајућом стручном и оперативном подршком од стране органа одговорног за обављање послова неопходних за функционисање тела.

Препоруке и мере које треба предузети:

- ускладити активности институција које су у вези са миграцијама у оквиру Координационог тела за праћење и управљање миграцијама;
- наставити са спровођењем јасне политике земље у погледу управљања миграцијама координираним спровођењем секторских стратегија;
- обезбедити нормативне претпоставке за управљање миграцијама у складу са европским стандардима.

Специфични циљ 1: Ојачати капацитете Координационог тела за праћење и управљање миграцијама и његов рад учинити ефективним и ефикасним

	Мера	Рок	Носилац
1	Створити мрежу компетентних службеника задужених да у министарствима на оперативном нивоу извршавају послове за Координационо тело за праћење и управљање миграцијама	2 месеца	МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП и МКиМ
2	Успоставити мрежу обучених сарадника у локалној самоуправи задужених да прате, извештавају и обављају поверене послове за потребе спровођења ове стратегије	6 месеци	Комесаријат за избеглице
3	Створити нормативне услове који ће обезбедити одрживост рада Координационог тела за праћење и управљање миграцијама	6 месеци	Комесаријат за избеглице, МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП и МКиМ

Специфични циљ 2: Обезбедити спровођење јасне политике у области управљања миграцијама

	Мера	Рок	Носилац
1	Успоставити систем праћења и оцењивања спровођења постојећих стратегија у сектору	12 месеци	Комесаријат за избеглице, МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП и МКиМ
2	Координирати активности надлежних министарстава и институција у вези са миграцијама у циљу ефикасног спровођења стратегија	континуи рано	Координационо тело за праћење и управљање миграцијама
3	Усвојити нове политике и стратегије и ревидирати постојеће стратегија у складу са анализом потреба у сектору	континуи рано	МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП и МКиМ
4	Успоставити приоритете за финансирање из спољних средстава, посебно из средстава ЕУ	континуи рано	Комесаријат за избеглице, МУП, МСП, МЕРР, МРСП, МЗД, МЉМП и МКиМ
5	Ојачати капацитете институција надлежних за спровођење стратегија	континуи рано	МУП, МСП, МЕРР, МРСП, МЗД, МКиМ и Комесаријат за избеглице

6	Обезбедити заштиту државне границе, кроз унапређивање капацитета за спречавање и истраживање, откривање и праћење илегалних миграција у унутрашњости земље, стварање механизма за ефикасно протеривање држављана трећих земаља који нерегуларно бораве на територији Републике Србије и решавање питања повратника по основу споразума о реадмисији који нису држављани Републике Србије	континуи рано	МУП
7	Стварање услова за: одрживи повратак избеглица и интеграцију избеглица, одрживи повратак ИРЛ и побољшање услова живота ИРЛ док су у расељеништву, реинтеграцију повратника по основу споразума о реадмисији уз максимално ангажовање сопствених и спољних ресурса	континуи рано	Комесаријат за избеглице, МРСП и МКИМ
8	Интензивирати сарадњу са ФРОНТЕКС, снагама међународне заједнице на територији АП Косово и Метохија, земљама у региону, другим земљама пријема и порекла миграната	континуи рано	МСП, МУП, МЕРП, МЉМП, Комесаријат за избеглице и МКИМ
9	Успоставити јединствену базу података о визама и визни информациони систем	до 36 месеци	МСП и МУП
10	Обезбедити контролу унутрашњих миграција кроз активну политику запошљавања	континуи рано	МЕРП, МРСП и РЗС
11	Успоставити политику запошљавања странаца у Републици Србији у складу са потребама тржишта рада и принципима слободе кретања радне снаге	континуи рано	МЕРП и МРСП
12	Обезбедити одговарајућу подршку релеватним министарствима и институцијама у припреми стратешких докумената у области миграција	12 месеци	МУП, МЕРП, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП, МКИМ и Комесаријат за избеглице

Специфични циљ 3: Заокружити нормативне претпоставке за свеобухватно и ефикасно управљање миграцијама усклађено са стандардима ЕУ

	Мера	Рок	Носилац
1	Доношење преосталих закона и подзаконских аката неопходних за спровођење стратегије у	12 месеци и даље	МУП, МСП, МЕРП, МРСП, МЉМП, МЗД и МКИМ

	складу са стандардима ЕУ	континуи рано	
2	Јасно дефинисати надлежности и поступке у запошљавању и заштити грађана Републике Србије у иностранству на начин који ће обезбедити ефикасно запошљавање и заштиту грађана на привременом раду у иностранству и при упућивању запослених на рад у иностранство.	12 месеци	МЕРП и МРСП
3	Наставак преговора и закључивања споразума о социјалном осигурању са земљама где постоји интерес Републике Србије	континуи рано	МРСП, МСП и МЕРП
4	Закључивање билатералних споразума о визним олакшицама са европским земљама које не примењују у потпуности шенгенске правне тековине	12 месеци	МУП и МСП
5	Закључивање споразума о реадмисији и усаглашавање ставова са осталим државама са којима се граничи Република Србија, као и са државама високог миграционог ризика	континуи рано	МУП и МСП
6	Преговарање и закључивање споразума о визној либерализацији/олакшицама са осталим земљама света од интереса за Републику Србију	континуи рано	МУП и МСП

СТРАТЕШКИ ЦИЉ 3: *Заштита права миграната, стварање услова за интеграцију и социјалну инклузију уз подизање свести о значају миграција*

Опис проблема: У Републици Србији не постоји систематско праћење миграционих кретања, а тиме ни озбиљна анализа миграционог потенцијала, миграционог профила, реализације права миграната нити утицаја миграција на развој земље. Тема миграција не побуђује веће интересовање ни опште ни академске јавности. Једино истраживање миграционог потенцијала у Републици Србији урадила је Међународна организација за миграције. Јавни догађаји, конференције и семинари на тему миграција у Републици Србији су ретки.

Све ово доприноси отежаном остваривању права миграната, њиховој социјалној изолацији и отежаном укључивању у друштво.

Посебан проблем је едуковање службеника који су укључени у поједине фазе миграционог циклуса и у процедуре од којих зависи остваривање права свих врста миграната. Поједина министарства и организације улажу напоре како би службе у њиховој надлежности одговориле на потребе миграната, али за сада то није јединствена политика свих институција.

Велики број притужби на рад појединих органа управе, здравствених и социјалних институција говори у прилог овој чињеници.

Извештаји различитих међународних тела која су одговорна за праћење људских права често говоре о тешкоћама са којима се поједине категорије миграната сусрећу.⁶

Препоруке и мере које треба предузети:

- едуковање службеника у свим институцијама које се баве мигрантима о правима и обавезама ове популације;
- подићи капацитете цивилног сектора како би могли да дају свој допринос управљању миграцијама;
- упознати јавност са проблемима миграната;
- створити климу у општој популацији која ће олакшати социјалну инклузију миграната, нарочито маргинализованих група;
- развијати образовно окружење засновано на интеркултурним вредностима и олакшати укључивање миграната у образовни систем;
- обезбедити функционисање механизма за заштиту права миграната;
- подржати научно-истраживачки рад у овој области како би се добијени резултати искористили за успешно планирање мера у области миграционе политике.

Специфични циљ 1: Упознавање јавности са проблемима миграната

	Мера	Рок	Носилац
1	Укључивање цивилног сектора у управљање миграцијама	континуи рано	МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП, МКиМ и Комесаријат за избеглице
2	Редовно обавештавање јавности о темама значајним за миграције	континуи рано	МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП, МКиМ и Комесаријат за избеглице
3	Организовање размене искустава заинтересованих страна	континуи рано	МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП, МКиМ и Комесаријат за избеглице
4	Укључивање научне јавности у проблематику миграната	континуи рано	МУП, МЕРР, МСП, МРСП, МЗД, МЉМП, МКиМ, МП и Комесаријат за избеглице

Специфични циљ 2: Сензибилизација органа државне управе и локалне самоуправе који су надлежни за остваривање права миграната

	Мера	Рок	Носилац
1	Обезбедити хумано поступање и јасне процедуре у поступању са нерегуларним мигрантима, унапредити капацитете за прихват нерегуларних миграната	континуи рано	МУП, МРСП и МЉМП

⁶ Закључци и препоруке Комитета УН против тортуре из 2008. године и Извештај Комесара за људска права Савета Европе Томаса Хамарберга о процени стања људских права у Републици Србији из 2009. године

2	Обезбедити услове за социјалну рехабилитацију и реинтеграцију жртава трговине људима	континуи рано	МРСЦ, МУП, МЗ и МП
3	Пратити имплементацију Закона о азилу и отклонити евентуалне недостатке ради обезбеђивања права азиланата, посебно права на интеграцију	континуи рано	Комесаријат за избеглице, МУП, МСП, МЉМП, МРСЦ и МЗ
4	Створити услове за ефикасан примарни прихват повратника по рeadмисији и јачање институционалног оквира за спровођење споразума о рeadмисији	6 месеци	Комесаријат за избеглице, МРСЦ, МУП и МЉМП
5	Створити услове за интеграцију странаца у друштво	континуи рано	МЉМП, МРСЦ, МП, МЗ, МУП и Комесаријат за избеглице
6	Ојачати капацитете органа јединица локалне самоуправе којима је поверено вођење матичних књига и евиденција о држављанима Републике Србије ради лакшег начина остваривања права и интереса избеглица, ИРЛ и повратника по основу споразума о рeadмисији	континуи рано	МДУЛС, МУП, МРСЦ и органи локалне самоуправе
7	Обезбедити ефикасну заштиту права и интереса грађана Републике Србије у свим фазама миграционог циклуса, као и страних миграната који бораве у Републици Србији	континуи рано	МСП, МРСЦ, МЕРР, МЗД, МП, Комесаријат за избеглице, МЉМП и МУП

VI АРАНЖМАНИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

Министарства и посебне организације, носиоци активности, оперативно ће спроводити поједине мере из своје надлежности и бити одговорни за њихову реализацију.

Координационо тело за праћење и управљање миграцијама биће управљачко тело за примену ове стратегије. Координационо тело усмерава рад министарстава и посебних организација у циљу успешног спровођења ове стратегије. Координационо тело подноси Влади писмени извештај о свом раду сваких 90 дана.

Надлежна министарства ће у року од три месеца од доношења ове стратегије израдити акционе планове на основу којих ће се сачинити заједнички акциони план. За израду заједничког акционог плана задужен је Комесаријат за избеглице. Акциони план ће обухватати период од две године.

Влада ће, на предлог Комесаријата за избеглице, утврдити заједнички акциони план, у року од 6 месеци од дана доношења ове стратегије.

VII ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ

Ради успешне реализације ове стратегије редовно ће се пратити њено спровођење. Министарства надлежна за спровођење појединих мера из ове стратегије достављаће извештаје Координационом телу за праћење и управљање миграцијама најмање једном у шест месеци, а по потреби и чешће. Праћење спровођења ове стратегије ће се спроводити у циљу уочавања напретка у реализацији предвиђених мера, повећања њене ефикасности и рационалног коришћења ресурса.

Оцењивање (евалуација) ове стратегије вршиће се на две године. Поред интерне евалуације, обављаће се и екстерна евалуација уколико буду постојале могућности. На основу препорука евалуатора, ова стратегија ће се ревидирати у циљу унапређења њене релевантности, ефективности, утицаја и одрживости ако буде потребно.

VIII СРЕДСТВА

За спровођење ове стратегије у целости Република Србија мораће да издвоји значајна средства. Међутим, средства за спровођење ове стратегије највећим делом се већ обезбеђују у буџету за редовне активности министарства, као и за спровођење мера предвиђених секторским стратегијама.

Тачан износ додатних средстава потребних за реализацију ове стратегије утврдиће се акционим планом за спровођење стратегије који ће се доносити сваке две године.

Процењује се да би за спровођење ове стратегије годишње требало обезбедити око 25.000.000,00 динара додатних средстава у односу на средства потребна за финансирање постојећих активности, од чега би се око 20.000.000,00 динара могло обезбедити из донаторских средстава, а 5.000.000,00 динара би било неопходно обезбедити из буџета Републике Србије, и то на позицији Комесаријата за избеглице.

IX РЕЗИМЕ

Република Србија се суочава са бројним изазовима у области миграција, избеглица, интерно расељеног становништва, повратника по основу споразума о реадмисији, истовремено покушавајући да усклади свој законодавни и административни оквир са проширеним правним тековинама ЕУ у области миграција. Стратегија за управљање миграцијама представља одговор на досадашњу разједињеност и недостатак координације унутар система управљања миграцијама у Републици Србији и поставља основе механизма који ће управљати миграцијама на свеобухватан начин, у складу са европском политиком управљања миграционим токовима, али уз уважавање сопствених специфичности. Република Србија жели да миграције претвори у позитивну снагу за даљи економски и социјални развој земље као и у обострано корисну снагу како за земље порекла тако и за земље одредишта.

Општи циљ ове стратегије је управљање миграцијама на свеобухватан начин који ће олакшати остваривање секторских циљева и приоритета државе у области миграција. *Три стратешка циља* су: успостављање и примена механизма за свеобухватно и конзистентно праћење миграционих токова у Републици Србији; употпуњавање стратешког, правног и институционалног оквира за јединствено управљање миграцијама; и заштита права миграната, стварање услова за интеграцију и социјалну инклузију, уз подизање свести о значају миграција.

Овим документом се дефинишу елементи миграционе политике Републике Србије (политика виза, интегрисано управљање границом, регулисан боравак странаца, механизми за интеграцију миграната у друштво, укупна заштита својих држављана који се налазе на раду и боравку у иностранству, као и активна политика запошљавања) и успоставља институционални оквир за њену имплементацију. У ту сврху формирано је Координационо тело за праћење и управљање миграцијама састављено од министара који су у оквиру свога ресора надлежни за поједине аспекте миграција, док Комесаријат за избеглице обавља стручне, оперативне и административно-техничке послове за Координационо тело.

X ЗАВРШНИ ДЕО

Ова стратегија садржи Прилог 1 - Списак важећих конвенција, закона и других аката којима се уређује област миграција и Прилог 2 - Списак скраћеница, који су одштампани уз њу и чине њен саставни део.

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број: 019-4685/2009

У Београду, 23. јула 2009. године

В Л А Д А

Тачност преписа оверава
ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАР

Тамара Стојчевић

ПРВИ ПОТПРЕДСЕДНИК ВЛАДЕ –
ЗАМЕНИК ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ

Ивица Дачић, с.р.

ПРИЛОГ 1.

СПИСАК ВАЖЕЋИХ КОНВЕНЦИЈА, ЗАКОНА И ДРУГИХ АКТА КОЈИМА СЕ УРЕЂУЈЕ ОБЛАСТ МИГРАЦИЈА

- Уредба о ратификацији Конвенције о статусу избеглица са завршним актом Конференције опуномоћеника Уједињених нација о статусу избеглица („Службени лист ФНРЈ-Међународни уговори”, број 7/60);
- Уредба о ратификацији Протокола о статусу избеглица („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори и други споразуми”, број 15/67);
- Декларација Регионалне министарске конференције о решавању избегличко - расељеничких питања (Сарајевска декларација) потписана 31. јануара 2005. године;
- Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори”, број 15/90 и „Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, бр. 4/96 и 2/97);
- Закон о потврђивању Факултативног протокола о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији уз Конвенцију о правима детета („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 7/02);
- Закон о ратификацији Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори”, број 11/81);
- Закон о потврђивању опционог Протокола уз Конвенцију о елиминисању свих облика дискриминације жена („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 13/02);
- Закон о ратификацији Протокола којим се мења Конвенција за сузбијање трговине женама и децом и Конвенције о сузбијању трговине одраслим женама („Службени лист ФНРЈ”, број 41/50);
- Закон о потврђивању Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских протокола („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 6/01);
 - Протокол за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом, који допуњава Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 6/01);
 - Протокол против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом, који представља допуну Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 6/01);
- Закон о ратификацији Конвенције о сузбијању и укидању трговине лицима и експлоатације других („Службени лист ФНРЈ”, број 2/51);
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о борби против трговине људима („Службени гласник РС-Међународни уговори”, број 19/09);
- Закон о ратификацији Конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори”, број 7/91);

- Уредба о ратификацији Конвенције о остваривању алиментационих захтева у иностранству („Службени лист ФНРЈ- Додатак”, број 2/60);
- Уредба о ратификацији Конвенције о политици запошљавања Међународне организације рада бр. 122 („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори”, број 34/71);
- Уредба о ратификацији Конвенције Међународне организације рада, бр. 111 која се односи на дискриминацију у погледу запошљавања и занимања („Службени лист ФНРЈ”, број 3/61);
- Уредба о ратификацији Конвенције Међународне организације рада, број 97, о миграцији у циљу запошљавања („Службени лист ФНРЈ-Међународни уговори”, број 3/62);
- Закон о ратификацији Конвенције Међународне организације рада, број 143, о миграцијама у условима злоупотреба и унапређењу једнаких могућности и третмана радника миграната („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори”, број 12/80);
- Уредба о ратификацији Конвенције Међународне организације рада, број 88, о служби за посредовање рада („Службени лист ФНРЈ-Међународни уговори”, број 9/58);
- Закон о потврђивању Конвенције МОП број 182 о најгорим облицима дечјег рада и препоруке МОП број 190 о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечјег рада („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 2/03);
- Директива Европског Парламента и Савета 2004/38/ЕК о праву држављана ЕУ и чланова њихових породица да се крећу и бораве слободно на територији држава чланица, Пропис о измени и допуни (ЕЕЗ) бр. 1612/68 и Одредбе о укидању 64/221/ЕЕЗ, 68/360/ЕЕЗ, 72/194/ЕЕЗ, 73/148/ЕЕЗ, 75/34/ЕЕЗ, 75/35/ЕЕЗ, 90/364/ЕЕЗ, 90/365/ЕЕЗ и 93/96/ЕЕЗ (Службени гласник ЕУ L 158 од 30. априла 2004, СТР.77);
- Директива о дугорочном боравку од 25. новембра 2003. која се односи на статус држављана треће земље са дугорочним боравком (Службени гласник ЕУ L 16 од 23. јануара 2004, стр. 44);
- Директива Савета 2003/86/ЕК од 22. септембра 2003. године о праву на спајање породице (Службени гласник ЕУ L 251 од 3. октобра 2003, стр. 12);
- Директива Савета 2004/114/ЕК од 13. децембра 2004. године о условима за прихват држављана треће земље у циљу студирања, размене ученика, праксе без добијања новчане накнаде или добровољног рада (Службени гласник ЕУ L 375 од 23. децембра 2004, стр. 12);
- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Републике Италије о поновном прихвату лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 5/98);
- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Републике Бугарске о враћању и прихватању лица која нелегално бораве на територији двеју држава („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 1/01);
- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Републике Словеније о враћању и прихватању лица која не

испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 9/01) ;

- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Словачке Републике о враћању и прихватању лица која не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 1/02);

- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Републике Мађарске о враћању и прихватању лица која нелегално бораве на територији двеју држава („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 12/02);

- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Краљевине Данске о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак и боравак на територији друге државе („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 12/02);

- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Краљевине Белгије, Владе Великог Војводства Луксембург и Владе Краљевине Холандије о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак и боравак на територији друге државе уговорнице („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 12/02);

- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Савезне Републике Немачке о враћању и прихватању лица која не испуњавају услове уласка или боравак на територији друге државе („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 2/03);

- Закон о потврђивању Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Краљевине Шведске о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе („Службени лист СРЈ-Међународни уговори”, број 2/03);

- Споразум између Савета министара Србије и Црне Горе и Аустријске савезне владе о враћању и прихватању лица са нелегалним боравком (Споразум о преузимању), са Протоколом („Службени лист СЦГ-Међународни уговори”, број 3/04);

- Споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Швајцарског Савезног већа о враћању и преузимању југословенских и швајцарских држављана обавезних да напусте њихове територије, са Протоколом („Службени лист СЦГ-Међународни уговори”, број 3/04);

- Споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Републике Хрватске о враћању и прихватању лица чији је улазак или боравак на територији друге државе нелегалан и Протокол за извршавање Споразума између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Републике Хрватске о враћању и прихватању лица чији је улазак или боравак на територији друге државе нелегалан, са прилозима („Службени лист СЦГ-Међународни уговори”, број 9/04);

- Закон о ратификацији Споразума између Савета министара Србије и Црне Горе и Вијећа министара Босне и Херцеговине о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе, са Протоколом („Службени лист СЦГ-Међународни уговори”, број 22/04);

- Закон о ратификацији Споразума између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе Канаде о враћању и прихватању лица која не испуњавају или више не испуњавају услове за улазак или боравак на територији друге државе, са Протоколом („Службени лист СЦГ-Међународни уговори”, број 3/06);

- Закон о потврђивању Споразума између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе Републике Француске о враћању и прихватању лица у нерегуларној ситуацији, са Протоколом („Службени гласник РС-Међународни уговори”, број 103/07);

- Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве („Службени гласник РС-Међународни уговори”, број 103/07);

- Закон о азилу („Службени гласник РС”, број 109/07);

- Закон о странцима („Службени гласник РС”, број 97/08);

- Закон о заштити државне границе („Службени гласник РС”, број 97/08);

- Закон о личној карти („Службени гласник РС”, бр. 62/06);

- Закон о путним исправама („Службени гласник РС”, бр. 90/07 и 116/08);

- Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС”, број 36/09)

- Закон о заштити грађана Савезне Републике Југославије на раду у иностранству („Службени лист СРЈ”, број 24/98 и „Службени гласник РС”, бр. 101/05 и 36/09);

- Закон о условима за заснивање радног односа са страним држављанима („Службени лист СФРЈ”, бр. 11/78, 64/89, „Службени лист СРЈ”, 42/92, 24/94 и 28/96 и „Службени гласник РС”, број 101/05);

- Закон о раду („Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05 и 54/09);

- Закон о амнестији („Службени гласник РС”, број 33/06)

- Закон о држављанству Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 90/07);

- Закон о матичним књигама („Службени гласник РС”, број 20/09);

- Закон о потврђивању Конвенције о полицијској сарадњи у југоисточној Европи („Службени гласник РС”, број 70/07);

- Закон о потврђивању Споразума о стабилацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране („Службени гласник РС”, број 83/08);

- Закон о потврђивању Споразума о питањима сукцесије („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 6/02);

- Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05 и 107/05);

- Закон о избеглицама („Службени гласник РС”, број 18/92, „Службени лист СРЈ”, број 42/02 и „Службени гласник РС”, број 45/02);

- Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС”, бр. 107/05);

- Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 62/03, 64/03, 58/04, 62/04, 79/05 и 101/05);

- Закон о основној школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 66/94, 22/02, 62/03 и 101/05);

- Закон о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 24/96, 23/02, 25/02, 62/03, 64/03 и 101/05)

- Закон о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 76/05, 100/07 и 97/08).

ПРИЛОГ 2: СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

АП - Аутономна покрајина
БиХ – Босна и Херцеговина
ДКП - Дипломатско-конзуларно представништво
ДПИ - Дипломатске путне исправе
ЕУ - Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија ЕУ за владавину права на Косову
ИПА - Инструмент за предпрístupну помоћ
ИРЛ - Интерно расељена лица
ИЦАО - Међународна организација цивилног ваздухопловства
ЈИС- Јединствени информативни систем
КФОР – Међународне снаге за безбедност на Косову под командом НАТО-а
МДУЛС – Министарство за државну управу и локалну самоуправу
МЕРР-Министарство економије и регионалног развоја
МЗ- Министарство здравља
МЗД – Министарство за дијаспору
МИПД - Вишегодишњи индикативни плански документ
МКиМ – Министарство за Косово и Метохију
МЉМП - Министарство за људска и мањинска права
МП - Министарство просвете
МРСП- Министарство рада и социјалне политике
МСП- Министарство спољних послова
МУП - Министарство унутрашњих послова
НЗС – Национална служба за запошљавање
ОЕБС - Организација за европску безбедност и сарадњу
ПУ- Полицијска управа
РЗС - Републички завод за статистику
СБУН - Савет безбедности Уједињених нација
СРЈ- Савезна Република Југославија
СФРЈ - Социјалистичка Федеративна Република Југославија
СЦГ – Србија и Црна Гора
СПИ - Службене путне исправе
СГП- Служба граничне полиције
УНДП - Програм Уједињених нација за развој
УНМИК – Мисија привремене управе Уједињених нација на Косову
УНХЦР- Високи комесаријат Уједињених нација за избеглице
ХЦИТ- Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију

* Подаци коришћени у овој стратегији, уколико није другачије наглашено, званични су подаци институција Републике Србије